

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BIDRAG
TIL
BÖRSENS HISTORIE

I DE FÖRSTE HALVHUNDREDE AAR.

SAMLEDE OG UDGIVNE

AF

G. F. LASSEN.

KIÖBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

MDCCCLVIII

GROSSERER-SOCIETETET

I KIØBENHAVN,

EIER AF STADENS BØRS,

TILEGNES

DISSE BIDRAG TIL DENNE BYGNINGS TIDLIGERE
HISTORIE

ÆRBØDIGST

AF

UDGIVEREN.

Iblandt de desværre kun faa Bygninger fra en ældre Tid, som Kiøbenhavn endnu har tilbage, kan der vistnok ikke være noget Spørgsmaal om, at en af de første Pladser maa indrømmes Stadens Børs. Den sieldne Rigdom, hvormed den er bleven udstyret, og som den har været saa heldig, dog for største Parten, at have bevaret indtil vore Dage, har, i Forening med en anseelig Størrelse, 203 Alens Længde og 33 Alens Brede, altid gjort den til en Gienstand for en meer end almindelig Opmærksomhed. Det turde derfor mueligen forventes, at nogle Bidrag til denne Bygnings tidligere Historie ikke ville være uden Interesse, og det maaskee saa meget mere, som de, ved afgørende at vise, at Børsens Opførelse skyldes Christian den Fierdes altomfattende Virksomhed, ere istand til at hævde denne Konge Æren for et Værk, som man, ved at angive Calmar for samme Bygnings oprindelige Hiem, idetmindste for en Deel, har villet overføre til Andre.

De fleste Forfattere¹, fra hvem vi i de sidste hundrede Aar have Beskrivelser af Kiøbenhavn, fortælle nemlig om vor

¹ Thurah siger saaledes i Hafnia hodierna: „Historien melder, at denne Bygning har i Calmar i Sverrig været opført, og at den høisalg Herre, da han havde ind-

nuværende Børs, at den tilforn har været opført i Calmar, men at den af Christian den Fierde, da han 1611 havde indtaget denne By, er bleven nedbrudt, og at Hoved-Materialierne, alt Steenhugger-Arbeidet, Taarnet m. m. er bragt herover, for senere at anvendes ved meerbemeldte Børses Bygning. Hvorfra de have en saadan Efterretning, nævner derimod Ingen. At den imidlertid er aldeles ugrundet og urigtig, ville flere efterfølgende Uddrag af Rigens og Rentemestrenes Regnskaber¹ for vedkommende Aar sætte udenfor al Tvivl, idet de uimodsigeligen godtgjøre, at alle de forskellige til denne Bygnings Opførelse henhørende Arbeider, saaledes ogsaa navnlig Taarnet og Steenhugger-Arbeidet, ere udførte her i Staden, for det meste af de, fra andre af Kongens Bygnings-Foretagender os bekendte Mestere.

Heller ikke er Angivelsen af Tiden, da dette Arbeide paabegyndtes, og som af Alle ansættes til 1622, fuldkommen rigtig; thi Begyndelsen skete allerede 1619. I dette Aar, 4de Mai, er der nemlig afsluttet følgende Contract² med Lorents

taget Calmar, lod den afbryde og føre Taarnet og alle forommeldte Steen-Billeder med videre til Kiøbenhavn, hvor han anvendte det altsammen til denne Bygnings Opførelse.“

Jonge i sin Kiøbenhavns Beskrivelse: „Det er ellers mærkværdigt, at denne Bygning har været opført i Staden Calmar i Sverrig. Men da Kong Christian den Fierde havde indtaget Calmar Aar 1611, lod han samme Bygning afbryde og føre Taarnet og alle Steen-Billederne over til Kiøbenhavn, hvor han brugte det altsammen til Børsens Bygning at opføre“. Næsten alle nyere Forfattere have meer eller mindre gjentaget denne Beretning.

¹ I det gamle Rentekammer-Archiv.

² Geheime-Archivet, Siøll. Reg.

Steenwinkel om Portalet til Børsen, samt med ham og Hermann Rollefinck i Forening om det øvrige Sandsteens-Arbeide.

Christian den Fierde.

G. A. V. at Vi naadigst haver ladet fortinge med nærværende Brevviser, Laurids Steenvinkel¹, Steenhugger, at skulle hugge Portalet paa Børsen, som her for Vor Kiøbsted Kiøbenhavn skal opbygges, efter den Afrids han Os derpaa underdanigst leveret haver. Og have Vi naadigst bevilget fornævnte Laurids Steenvinkel, for fornævnte Portal at hugge, (dog istedetfor de tvende Billeder skal være tvende Piller) til Arbeidsløn at mue bekomme eet Hundrede Rigsdaler, enhver til 5 slette Mark. Desligeste haver Vi og naadigst med fornævnte Laurids Steenvinkel og Hermann Rollefinck, Steenhuggere, alt det andet Steenhugger-Værk, hvis af Steen skal til fornævnte Børs hugges og forfærdiges, fortinge ladet, og dennem for hver af de store Vinduer med deres Frontespitse, Architrave, Lister og hvad i deres Begreb forfattes, bevilget at mue bekomme 15 Rigsdaler, for hver Terme med Lister og Architrave derudi begreben 16 Rigsdaler, for hver af de mellemste Vinduer med deres Frontespitse, Architrave, Lister og hvad som i deres Begreb forfattes, 7 Rigsdaler, og for de underste Vinduer

¹ Lorents Steenvinkel, der er os bekiendt baade fra Frederiksborg-Slot og fra Christian den Fierdes Capel i Roeskilde, oplevede ikke engang at see Fundamentet til Børsbygningen lagt. Han døde nemlig samme Aar, udentviwl i October eller November Maaned, efter at have faaet sit her nævnte Portal færdigt samt leveret for 50 Rdlr. af det øvrige Arbeide. Broderen Hans overtog hans Accord, og findes allerede 14de December at have hævet 150 Rdlr. for leveret Steenhugger-Arbeide til Børsen.

i Hvælvingen¹, med Alt hvis i dennem befattes, 4 Rigsdaler. For Resten, som er Dørene paa Kielderne, Hiørnestykkerne, Trapperne, de Architraver og Lister, som ere ikke udi Vinduerne, Portalet og Termerne begreben, ville Vi at de, efter den sædvanlige Taxt, deres Betaling og Arbeidsløn mue bekomme. Og skal de ikke maae tilskrive Os nogen Bekostning, med Steen at vende eller nogen anden Bekostning, paa fornævnte Arbeide i nogen Maader. Hvilke fornævnte Penge og Arbeidsløn, eftersom Arbeidet gaaer for sig, dennem af Vore Rentemestre maae gives og fornøies. — Hafniæ 4de Mai 1619.

At der saa tidligen blev begyndt paa Steenhugger-Arbeidet, var en Nødvendighed ved en Bygning, ved hvilken dette, som her, udgjorde den overveiende Deel; imidlertid er der dog ogsaa strax om Foraaret 1620 taget fat paa at opfylde Grunden og lægge Fundamentet. Fra Skanderborg, hvor Kongen da opholdt sig, sendte han endnu i Aaret 1619, den 28de December, Universitetet i Kiøbenhavn, Capitlet i Roeskilde, Kay Rantzau² og Mogens Pachs, samt næste Dag, den 29de

¹ Mueligen har det, da denne Contract blev afsluttet, været Mening, hvad der sædvanligen ogsaa var Tilfældet, at hvælve Kielder-Etagen; men denne Plan er senere opgivet, da man begyndte paa Bygningen. Det er ellers mærkeligt, at næsten Alle, der have skrevet om Børsen, rose dens hvælvede Kieldere, da det dog havde været saa let at skaffe sig Kundskab om, at de alle have Bielke- og Planke-Loft, ene med Undtagelse af det første Locale mod Øst, Christianshavns Siden, hvor en Hvælving blev indmuret, da Banken, førend den fik sin egen Bygning, havde denne Leilighed.

² Kay Rantzau var Lehnsmænd over Kiøbenhavns Lehn, og Mogens Pachs Lehnsmænd over Roeskilde Lehn.

December, Forstanderen for Vartou, Ordre om »at lade deres »Bønder og Tienere, strax mens Føret er, hver kiøre og nedlægge 4 Læs Kampesteen til den nye Børs i Kiøbenhavn, »der ved den nye Bro skal opbygges.«

Den store Mængde Steen, der saaledes sees at have været fornødne, bekræfter, hvad der iøvrigt ogsaa er bekiendt, at hele det Terrain, hvorpaa Christian den Fierde i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede opførte saa betydelige Bygninger, som det store Bryggers, Tøihuset, Provianthuset og nu Børsen, var lavt og for en Deel ved Høivande oversvømmet af det imellem Slotsholmen og Amagerland gaende Vandløb.

En Afdæmning af Byggepladsen, for at Grunden kunde lægges, har derfor været uundgaaelig, og det er vistnok dette Arbeide, der omtales, naar der 16de Januar 1620 nævnes »Pæle og Flagge, som bliver slaget for Dæmningen som Børsen skal staae,« og noget senere »Dæmningen for Børspladsen, som nu igien med Pæle og Deler er bleven forbedret.« At det heller ikke har været nogen ganske let Sag at faae Vandet udpompet eller udmalet, kan sees deraf, at dertil er anvendt tvende Møller, »den store Hestemølle« og »den liden Haandmølle«, der omtrent i et Aarstid, stundom endog baade Dag og Nat, vare igang. Hestemøllen, eller som den og benævnes »Våndmøllen, som Vandet udmales med af Børsen«, blev i Sommeren 1620 opsat af Tømmermesteren Just Zeug, og var uidentvivel færdig i Midten af October, eftersom Arbeidslønnen derfor udbetaltes ham den 18de samme Maaned. Med denne Mølle havde man strax efter det Uheld, at den

den 28de October gik itu, mueligen ved et Giennembrud, da Regningen paa dens Istandsættelse, der ene for Tømmermesterens Vedkommende var 22 Rdlr., bruger Udtrykket, «Vandmøllen, som Vandet haver sønderbrudt».

Imidlertid havde Muurmesteren Morten Weichart, med hvem »Kongelige Majestæt naadigst havde giort Fortingning, »at han paa hans egen Bekostning, saa og med hans egne »Svende og Folk, skal af Grunden opmure den nye Børs ved »den nye Amagerbro her for Slottet, med Fundament at lægge, »og det med alsomstørste Flid at fuldfærdiggjøre, saavidt »Muurscheden udkræver, efter den Skabelon og Afridsning »hannem paa Kongelig Majestæts Vegne overantvordet er; »hvorfor Kongelig Majestæt naadigst haver lovet og tilsagt »hannem 2600 Rdlr. Courant¹, som hannem skal gives af Hans »Majestæts Rentekammer, efterhaanden som Arbeidet fanger »Fremgang til«, alt fra Foraaret af været ifærd med at lægge Fundamentet, begyndende efter al Sandsynlighed fra den vestre Ende, hvor Grunden, som høiere og fastere, bedre tillod det.

Da, i Overeensstemmelse med Contracten, Morten Weichart, forholdsviis til det præsterede Arbeide, maanedligen har hævet forskellige Summer, og den første saadanne Udbetaling skete den 30te Mai 1620, kan man vistnok antage Grundlægningen at være begyndt med denne Maaned, en Formodning, der finder Bestyrkelse ved de fra Sandagerne hver Uge indkomne Regninger for »at age Gruus til den Grundvold, Mester

¹ Som ved alt Kongens Arbeide ere de 2600 Rdlr. kun Arbeidslønnen.

Morten lægger under Børsen«, og som første Gang sees at være betalt den 7de Mai 1620.

Om Pilotage nogensteds har været anvendt, kan, hvor rimeligt det end er, ei med Bestemthed paavises, thi det store Antal »Jernsko til Pæle«, som Grovsmedene have leveret, kan være brugt ved andre lignende Foretagender, der i disse Aar vare iværk, og hvoriblandt for Børsens Vedkommende kan nævnes de forskellige Dæmninger og Bulværkerne ved den saakaldte Børshavn. Udgravningen af denne »Grav fra den gamle Vedhave udi Stranden langs med den nye Børs«, og som da strakte sig ligesaa langt op mod Vest som selve Børsen, var overtaget af Voldmesteren Hans Goldbeck, der formentligen begyndte derpaa samme Tid som Morten Weichart paa Grundlægningen, eftersom han ogsaa ved Mai-Maaneds Ende 1620 findes at have hævet det første Afdrag paa den derfor accorderede Betaling.

Skjøndt man, efter Alt hvad som foreligger, vel neppe førend Midten af Aaret 1621 er bleven færdig med Kampesteens-Fundamenterne, er der dog, hvor disse vare lagte, tidligere taget fat paa Muurværket, og navnlig har dette været Tilfældet med Skillerummene. Under 10de Marts 1621 findes saaledes Morten Weichart at være godtgiort 90 Rdlr. »for 10 Skillerums-Mure, holdt tilsammen 300 Alen, han tilforn havde opmuret paa Fundamentet under Børsen, og siden igien formedelst Vandets Indløb er bleven fordærvet, han paa ny igien haver opmuret og forfærdiget. Hans Arbeidsløn for hver Alen, 2 Steen tyk, udi Fiirkandt, 24 Sk.

»dansk, efter Hans Steenvinkels¹ og Mads Hansens derpaa »overgivne og underskrevne Bevises Formelding.«

Da Børsens indvendige Brede er 30 Alen, udgjorde disse 300 Alen Muur, som maatte omgiøres, fordi de, uden nogen Feil fra Muurmesterens Side, vare fordærvede af det indløbne Vand, ikke mere for hvert Skillerum end een Alen, en Høide, hvorved de vel neppe engang vare komne op af Grunden, skiøndt denne da dog var endeel lavere end nu, og først i Tidernes Løb meer og meer er bleven forhøiet. Medens selve Bygningen stod paa, sees saaledes, Foraaret 1621, en meget betydelig Opfyldning, ved den af Havnen udgravede Jord, at være skeet, eftersom Hans Goldbeck modtog 487 Rdlr. 28 Sk. for »518 Schachter² Jord, han havde opfyldt Børsen med«.

Lægger man forøvrigt Mærke til, at Betalingen for dette omgiorte Arbeide erlægges saa tidligt paa Aaret, den 10de Marts, da Vinteren endnu ei var forbi, bliver der saa stor Rimelighed for, at de første af Vandet ødelagte, nu igien opførte Skillerum, allerede have været færdige i Efteraaret forud, at en Formodning om, at den her omhandlede Skade kan være bevirket ved det samme Gjennembrud af Dæmningerne, som den 28de October 1620 »sønderbrød« den store Vandmølle, vistnok ikke ganske vil savne al Grund.

¹ Hans Steenvinkel synes, foruden sit specielle Arbeide som Steenhugger, at have havt det artistiske Tilsyn med Bygningen, hvorimod Mads Hansen, der var Bygnings-skriver paa Kiøbenhavns Slot, havde det oekonomiske, fornemmeligen Udleveringen af Materialier m. m. fra Kongens forskellige Beholdninger.

² Hver Schacht er ansat til 6 Alen i Fiirkant, Dybden nævnes derimod ikke, men har rimeligviis været 1 Alen.

I den sidste Halvdeel af 1621 maa det derimod ansees for aldeles afgjort, at man med Børsbygningen er kommet over Jorden. De to Steenhuggere, Joachim Perleberger og Jacob Fick, der allerede fra 1620 havde leveret en Mængde rukløvede og slethuggede Kampesteen, begynde nu nærmere at tilhugge og tilpasse disse. Fra den 24de Juni til den 19de August 1621 er saaledes Jacob Fick, med to af hans Svende, beskæftiget hermed, og 1622 siges Joachim Perleberger, ligeledes med tvende af sine Folk, fra 28de April til 26de August, at have »tilpasset Kampesteen til den nye Børs«.

Da Hans Steenvinkel og Hermann Rollefinck ogsaa hele denne Tid, næsten hver Maaned have, ifølge den sluttede Accord, hævet deres Penge for Steenhugger-Arbeidet til Børsen, maa dette naturligviis have været saavidt fremmet, at Bygningen ustandset og raskt kunde reise sig, Noget der og stadfæstes f. Ex. ved Forbruget af Steen og Kalk m. m., som fra 16de April 1622 til 16de April 1623 opgives at have været: 263000 Muursteen, 300000 Muffer, 20326 Kridtsteen og 548 Læster 4 Tdr. hvid Kalk¹.

Da Muur- og Tømmer-Arbeidet stedse maa følges ad, maatte der nu ogsaa tænkes paa dette. I Begyndelsen af 1622 finde vi derfor Accord at være afsluttet med Tømmermesteren

¹ I Aaret 1623—24 findes at være forbrugt til Børsen:

Hollandske Muursteen 76200, Muursteen 190700, Muffer 555300, Graa Kalk 20 Læster 2 Tdr., hvid Kalk 695 Læster 1½ Td.;

i 1624—25:

Muffer 179006, Muursteen 330020, Kalk 548 Læster 3½ Td., Ulædsket Kalk 2½ Læst 3 Tdr., ru Steen 935 Alen, huggen Kamp 1303 Al., Ølandske Fliser 1500 Al.

Vidt Kragen om »Tømmerværket til den nye Børs her for »Kiøbenhavns Slot, han har antaget sig at skulle hugge og »fuldfærdige« for 1800 Sletdaler. Allerede 21de Marts sees Vidt Kragen paa denne Sum at have erholdt udbetalt 110 Rdl., hvoraf vel tør sluttes, at han da maa have været færdig med saa stor en Part af det første Bielkelag, at dette kan være lagt i Midten af Aaret, eller i ethvert Fald ikke længe derefter; og da man strax er gaaet videre med Muur-Arbeidet, hvor man nu var fri for alle Skillerrummene, vil Lægningen af det andet Bielkelag og Reisningen af Tagværket vistnok kunne antages at have fundet Sted omtrent Aaret efter, Tidsbestemmelser, hvormed de fra Sommeren 1622 jævnligen leverede Vinkeljern, Bolte, Muurankere etc. ogsaa samstemme.

Saavidt var man altsaa kommet med Børsen, Murene med deres Sandsteens Ornamenteer vare opførte, og Taget, paa Blytækkerens Arbeide nær, færdigt. Men nu, da man, bedre end det nævnte Afrids havde formaaet at vise, var istand til at see, hvorledes Bygningen tog sig ud, synes det, som om man har været mindre tilfreds med det Indtryk, hele dens Ydre gjorde, og derfor har søgt at raade Bod herpaa ved flere Forandringer, der unegteligen maae indrømmes at have været, i en ikke ringe Grad, til vor Børs-Bygnings Fordeel.

Istedet for at ende Taget med tvende hele Valmer, hvilket udentviil har været den første Bestemmelse, lod man det nu støtte sig til to paa begge Enderne opførte pragtfulde Gavle; det altfor Eensformige og Trykkende, som Sidepartiernes uendelige Rækker af smaa Frontispicer nødvendig maatte

have, afhaalp man ved endeel større Gavle eller Qviste, der i Rigdom ikke gav det Øvrige noget efter, ligesom man og, i Henseende til den lange, lige Tagryg, fiernede det Trættende for Øiet, ved at give dette et Hvilepunkt i et paa Midten opreist ziiirligt Spiir.

Om denne her saaledes fremsatte Formodning er den rigtige, bliver et Spørgsmaal, som ikke med Vished kan besvares; thi der findes derom Intet udtrykkeligen nævnet. Vil man derimod holde sig til de Efterretninger, der kunne hentes fra Bygningen selv, synes dennes Tagværk tydeligen at vise:

at Taget er afbundet som et Valmetag og begge Gavlpartierne først bag efter tilsatte;

at Qvistene ikke have været paatænkte ved Afbindingen, da de, med Undtagelse af nogle enkelte, hvor Afvexlingen senere er skeet, ere spærrede af Sparværket, ligesom de og, i Modsætning til Bygningens øvrige Soliditet, ikkun have Flunker af skiferbeklædte Bræder;

og endelig: at Tømmermesteren heller ikke fra først af har havt nogen Kundskab om det 1624 tilkomne Taarn, eftersom han, for da at skaffe dette Plads, har maattet kappe et Par af Hoved-Spærene, og borttage flere Baand, hvis Tap-huller een af Hængesøilerne endnu bevarer.

Men uagtet Rigens Regnskaber, som ovenfor sagt, ikke directe og udtrykkeligen tale om disse Forandringer, kunne de dog heller ikke siges derom at iagttage en fuldkommen Taushed. Foruden de, ifølge den 1619 sluttede Accord, Hans

Steenwinkel og Hermann Rollefinck givne Betalinger »paa Regnskab« som det kaldes »for Arbeidet til den nye Børs«, findes den Sidste tilligemed en ny Steenhugger, Geert Backmann, fra 1624 af at være honorerede »for endeel Gavle, de skal hugge af Gullandsk Bloksteen til den nye Børs«, et Arbeide, der saaledes ved specielt at angives, uden at gaae under den sædvanlige, almindelige Benævnelse, synes at tyde hen paa, at det heller ikke har henhørt til de Arbeider, bemeldte første Accord omfattede. Det Samme var ogsaa Tilfældet saavel med Morten Weichart, der, udenfor de betingede 2600 Rdlr., fik Opmuringen af Qvistene og den vestre Gavl særskilt betalte, som og med Vidt Kragen, der ligeledes, endskjøndt han havde overtaget Tømmer - Arbeidet ved Bygningen for 1800 Rdlr., dog sees at have modtaget en udenfor denne Sum liggende Betaling baade for Spiret, Gavlene og dem af Qvistene, han havde forfærdiget; thi fire af disse, »paa den Side af Børsen »til Provianthuset«, vise Regnskaberne os at være den alt tidligere omtalte Just Zeugs Arbeide.

At der, foruden disse her anførte Afbigelsers fra den førstlagte Plan, endnu flere andre have fundet Sted, giver ogsaa et egenhændigt Brev fra Christian den Fjerde ei ugrundet Formodning om. Brevet er fra Frederiksborg, dateret den 1ste November 1623, til Cantsleren Christian Friis, og indeholder, blandt andet mere, adskillige Ordre Børsen angaaende, der noget nærmere skulle omtales.

Kongen skriver saaledes heri:

De Kramboder paa Børsen skal fortinges, saa at Tøm-

meret i Forraad kan tørres, og paa det de skal ikke løbe vild deri, da skal der gøres tvende, hvorefter de dennem siden kan rette.

Hans Steenvinkel skal tilholdes, at han færdiggjør det Afrids til Portalet for Børsen.

Naar de Kramboder paa Børsen bliver fortinget, da vil derhos tillige tænkes paa Beslag til Døre og Slagvinduer, saa og de underste Vinduer¹ paa Børsen, hvilke skal være af Tømmer, og lige med Kramboderne fortinges. De øverste tvende Rader skal gøres med Glas, dog intet til at lukke op.

Skriverstuerne paa begge Ender, om de falder Vidt til, da vil dog Panelingen fortinges, hvilket ogsaa vil skee med Vindeltrappen op til Loftet, saa og den Gang og Skillerum imellem hvert Loft. Item de øverste Lofter.

Og efterdi Børsen ved Nattetide ikke kan lades uden Vagt, da skal agtes om man paa begge Sider i Opgangen kan faae et lidet Logement, efterdi han dog skal den forandre. Og omendskiøndt det ikke i den Ende nu skee kan, som vender imod Slottet, da kan det noksom anordnes i den anden Ende tæt op til Gavlen, saa kan man op ad Gavlen lade føre en Skorsteen op, saa at de derudi kunde have en Kakkellovn.

Iblandt disse Poster maa den, at Hans Steenvinkel skal paamindes om at gjøre Tegningen til Børsportalet færdig, fo-

¹ Ved de underste Vinduer forstaaes ikke Vinduernes i underste Etage, men de nederste Vinduer i Faget. Saaledes har f. Ex., i øverste Etage paa Børsen, hvert Fag 6 Vinduer i 3 Rader, hvoraf, efter denne Kongens Ordre, de to i nederste Rad bleve af Træ, de fire i de to øverste Rader derimod af Glas; Noget der dengang ikke var usædvanligt.

rekomme os meget besynderlig, naar vi erindre, at Broderen Lorents, ifølge med ham afsluttet Contract, allerede havde fuldført dette, eller idetmindste et ligesaa benævnet Arbeide, inden han døde i Efteraaret 1619. Bestemt at sige, hvorledes det forholder sig med denne Sag, er nu vist neppe mueligt, maaskee tør man derfor, ad Formodningernes Vei søge at bringe Harmonie imellem disse forskellige Udsagn.

Ville vi saaledes erindre, at Lorents Steenvinkels Portal var et af de Arbeider, der først giordes færdigt, sandsynligen fordi det først skulde bruges, og at det leveredes for den forholdsviis ikke betydelige Sum 100 Rdlr., vil den Tanke vistnok letteligen fremstaae, at Indgangen til Børsen, efter den oprindelige Bestemmelse, har været i nederste Etage, samt i Rigdom og Størrelse ikke saa lidet ringere end den nuværende.

Er dette Antagende rigtigt, hvorved de i Contracten om Steenhugger-Arbeidet til Børsen nævnede Trapper ogsaa faae den Plads, de ellers savne, vil det af Christian den Fierde i anførte hans Skrivelse omtalte, efter Hans Steenvinkels Tegning og, om ei af ham selv, saa dog under hans Ledelse, ved Børsens vestre Gavl opførte Portal, tilligemed den dertil førende Opgang (rampe douce), høre med iblandt de Forbedringer, Bygningen modtog, inden den blev aldeles færdig. Denne Flytning af Indgangen, fra nederste til øverste Etage, er det formodentligen da ogsaa Kongen sigter til, naar han, idet han beordrer Steenvinkel anmodet om at indrette et Logement for Vægterne paa Siderne i Opgangen, tilføier: »efterdi

»han dog skal den forandre«. Ikke ganske saa tydeligt er der imod det Tillæg, »at det ikke i den Ende nu skee kan, som »vender imod Slottet«, medmindre det maa forstaaes saaledes, at nu, den 1ste November 1623, var Arbeidet paa den vestre Ende allerede fremmet saa meget, at det var for sildigt her at tænke paa Indretningen af saadanne Localer, hvilket paa den anden Ende, hvor man ikke var kommen saavidt, mueligen lod sig gjøre.

Betragter man ogsaa den nærværende mod Slotspladsen vendende Indgang noget nærmere, vil baade Portalet og Opgangen vise sig at være fra en anden Haand end den egentlige Bygning, ligesom heller ikke at være sammenbygget dermed. Selve Portalet vil endogsaa findes ikke i den Grad at rette sig efter den øvrige Gavl, hvilket vel kunde have været fordret af en Kunstner som Hans Steenvinkel, hvis han havde været aldeles fri og ganske Herre over sit Arbeide. Men dette har han mueligen ikke været; de 6 Marmor-Piller¹ ere uidentvilt blevne ham leverede, og han har saaledes, i Henseende til sin Tegning, været giort afhængig af bestemte givne Størrelser.

At der imidlertid mellem alle disse Forandringer er et vist Sammenhold, saa at den ene saa at sige betinger den anden,

¹ Der findes nemlig i Regnskaberne omtalt en Lorentz Pietersen Sweitz af Amsterdam, der i Slutningen af 1620, da Børsen altsaa var under Arbeide, solgte til Kongen „endeel Marmor-Piller og andet Arbeide af Marmorsteen“ for 3000 Daler. Maaskee de 6 Piller ved Børs-Portalet kunne have været heriblandt, og, om ei strax, saa nogle Aar senere, af Christian den Fierde være blevne bestemte for deres nærværende Brug.

vil ikke kunne negtes, thi ligesaa lidt som Børsen, uden sine store Gavlparter, uden sine Pragt-Qviste og sit smukke Spiir, kunde have en saa storartet Opgang og et saa betydeligt Portal, som den nu har, ligesaa lidt kunde Bygningen, udstyret med alle disse Prydelser, nøies med en mindre ved Jorden værende Indgang.

Efterat man altsaa i den sidste Halvdeel af 1623 havde besluttet at ville give Børsen et elegantere Udseende, end det, man da saae, den efter den oprindelige Plan vilde erholde, ere ogsaa strax de forskellige Haandværkere blevne satte i Arbeide med Udførelsen af den tagne Beslutning. Hermann Rollefinck og den nye Steenhugger, Geert Backmann, sees saaledes fra Slutningen af 1623 indtil Foraaret 1625 jævnlig at hæve Betaling for »endeel Gavle de havde overtaget at »hugge af Gullandsk-Steen.« Tømmermesteren, Vidt Kragen, havde allerede den 30te Juli 1624 opsat »3 store Gavle, 8 »små Gavle samt 74 Tagvinduer¹;« og Morten Weichart findes ligeledes ifærd med Muur-Arbeidet, da han maanedligen modtager Penge for »den vestre Gavle« og »endeel Gavle² han »skal opmure til den nye Børs«.

At, som alt forhen bemærket, den vestre Ende og den nordre Side altid under Opførelsen af Børsbygningen vare forud for den søndre og østre Deel, dette bekræfter sig ogsaa

¹ At Taget saaledes besattes med en Mængde små Vinduer, var Datidens Brug. Kronborg og Frederiksborg afgive Exempler herpaa.

² I Juni og Juli Maaned 1624 anføres der som forbrugt »paa de Qviste ud til »Holmen« Muursteen 178650, Kalk 178 Læster 1 Td.

her; thi først i Foraaret 1626 bleve de sidste Qviste paa Pro-
viantgaard-Siden færdige, efterat Just Zeug havde maattet paa-
tage sig fire af dem, mueligen fordi Vidt Kragen, formedelst
andet Arbeide, ikke kunde overkomme at udføre dem alle.

Til samme Tid er ogsaa Spiret¹ blevet forfærdiget og
opsat. Under 6te December 1623 er Vidt Kragen »tilsagt
»100 Rdlr. for Spidsen paa Børsen at ophugge«; i 1624 ar-
bejder han paa »den ottekantede Fod under Spidsen paa den
»nye Børs«; 12te October betales ham hans udlagte Penge,
8 Rdlr. 32 Sk., »for 100 Piller², han har ladet tilskiare til
»Spidsen som Klokkerne skulle hænge udi, paa den nye Børs«;
og i Mai 1626 findes der fra ham en Regning for »Corpus-
sen under Spiret paa Børsen³.« De fire Drager, der danne
det egentlige Spiir, ere ifølge Accord, afsluttet den 24de April
1624, for en Sum af 600 Rdlr. giorte af »Poussereren« Lud-
vig Heideritter, der maa have endt dette Arbeide i August 1625,
da han den 31te erholdt den sidste Rest paa den ham derfor
tilkommende Betaling; hvorpaa Skifertækkeren Valentin Picker,
som fra 1624 havde været beskæftiget med »den nye Børs

¹ Dette Spiir existerer ikke mere; det blev formedelst Brøstfældighed 1775—76 ombygget, dog ganske i Lighed med det Ældre.

² De her nævnte Piller ere vistnok Balustre til et Rækværk, der efter al Sand-
synlighed har været for Aabningerne i Taarnets otte Sider.

³ Vidt Kragen havde, som Bygningen viser, først sat Taarnet paa et indlagt dob-
belt Bielkelag, men dette har formodentligen, da Spiret blev tækket med Bly etc.,
viist sig utilstrækkeligt, hvorfor han 1626 har maattet, saa godt det lod sig gjøre,
fundere det fra Grunden af; ogsaa et Beviis for, at bemeldte Taarn er en senere til-
kommen Forskiønnelse, der ikke har ligget i Bygningens oprindelige Plan.

»at overtække med Bly«, ogsaa sees strax at tage fat paa »Spiret paa Børsen med Bly at tække«.

Fløien angaaende findes endnu en Regning, dat. 26de Februar 1626, fra en Anders Nielsen, stor 83 Rdlr. 32 Sk., »for 3 Kroner, 3 Knapper og 1 Fløi, han har forgyldt med »sit eget Guld og opsat paa Børsen.«

Den mod Slottet vendende Gavl bærer, som bekjendt, Aarstallet 1624, og angiver saaledes Tiden, da dette Endepartie tilligemed det derværende rige Portal er blevet færdigt. Regnskaberne stemme ogsaa ved flere Optegnelser fuldkomment hermed. De vise os saaledes: Geert Backmann dette Aar, og navnlig i Juli og August, at være beskæftiget med endeel Steenhugger- Arbeide, »han skal hugge til Portalet for »den nye Børs«; 20de August betale de ham 12 Rdlr., som han havde udlagt for »en Ølandsk Steen, han har kjøbt og indsat over Porten til Børsen«, og den 30te September ligeledes Maleren Marcus Kaiser »6 Rdlr. 64 Sk. for de Bog- »staver i den store brune Steen, som er indsat over Porten »paa Børsen, at forgyldte og staffere med eget Guld.«

Ogsaa hører den til denne Indgang førende store Rampe eller Opgang efter al Sandsynlighed til denne Tid, 1624; thi der kan vistnok neppe være Tvivl om, at det er dette Arbeide, der menes, naar der i April og Mai tales om »tvende Arme »op til Børsen, paa den vestre Ende, at opmure«, og anføres som »forbrugt baade udi Grundvolden og paa tvende »Arme paa den vestre Ende op til Børsen, saavel som langs »ud med Børsen, som Gangen falder«: 119,003 Muffer, 119

Læster 10 Tdr. Kalk, 520 Alen ru Steen, 580 Alen huggen Steen og 1005 Alen Ølandske-Fliser.

Ved den anden, den østre Ende af Børsen, er derimod ikke Alt saa ganske klart. Den herværende Gavl, der tydeligen sees at være bygget med den vestre som Forbillede, er saavel efter egen Angivelse som efter den Kilde, hvortil vi stedse søge, Rentemestrenes Regnskaber, først opført 1640. I August 1639 er der nemlig sluttet Accord med Rasmus Nielsen om »Gavlen, han skal mure paa Børsen», og med Johan Krossmann om »den Gavl paa Børsen mod Christianshavn, han skal forfærdige Steenhugger-Arbeidet»; hvorpaa disse to Mestere, Aaret efter, 30te December 1640, ogsaa findes at have modtaget den sidste Rest paa den for dette Arbeide betingede Sum, 1,335 Rdlr.

I Mellemtiden, fra omtrent 1625 til 1640, maa dette Endepartie have haft en anden Skikkelse, der, hvad enten det har været en simplere Gavl eller kun en interimistisk Lukning af Muurværk eller Bræder, ikke kan bestemmes. Det Samme er Tilfældet med Opgangen, som, indtil den 1828—1830 forandredes til den nuværende Indgang ved Jorden, var en udenpaa Gavluren liggende, med et Løb fra begge Sider til det store Portal førende Trappe, der, da den ikke var fra samme Tid¹ som Portalet, men endeel Aar yngre, lader det uvist, hvorledes man tidligere, paa denne Kant, er kommen op til Børsens Indgang.

¹ Denne Trappe var nemlig først fra 1774.

Vel omtales der 1679 en anden Trappe, der efter al Sandsynlighed har været af Træ eller idetmindste havt et Rækværk af Træ, idet der nemlig findes en Regning »for at have »forfærdiget og opsat et Stakiværk ved Enden af den gamle Børs, »ovenpaa Trappen, 6 Alen langt og 2½ Alen høit, med Fodstykker, Stolper og Baand af Egetræ, samt Slaaer og Lister »paa Stakitterne med Carnis udarbeidet«; men at antage denne for den oprindelige, fra først af byggede, Opgang til Børsen, gaaer ikke godt an; thi en saadan Træ-Trappe harmonerede altfor lidt med den grundmurede og paa Steenhugger-Arbeide saa rige Bygning, til at kunne være et Værk af Christian den Fierde og hans Bygmester Hans v. Steenvinkel¹.

Vi ville derfor tillade os en anden Formodning. Da de to Endepartier, hvad vi endnu kunne see, saavel i Henseende til Gavlmuren som og til Portalet, vare giorte aldeles lige, Noget der dengang ogsaa var Tilfældet med begge Langsi-

¹ Ommeldte Trappe, der snarere synes at have været et privat Arbeide, kan mueligen være opført af Jacob Madsen, der, hvilket senere skal omtales, 1648 blev Eier af Børsen. En Følge af, at Christianshavn meer og meer bebyggedes og, ved at flere velhavende Kiøbmænd toge Bolig der, tiltog i Velstand, blev det naturligviis, at den imellem Børsen og den lange (Knippels) Bro værende Plads maatte, ved sin heldige Beliggenhed, være steget betydeligt i Værdie. Da Jacob Madsen med alle sine gode Egenskaber dog var Handelsmand, er det vistnok ikke utroligt, at han, forudsat at Opgangen til Børsen paa denne Ende ogsaa har, som vi antage, været ad en Rampe, kan have sløifet denne for at bruge Grunden, eller sælge den, naar en god Kiøber indfandt sig, og en saadan har maaskee Henrik Müller været, der just paa den Tid, før 1654, byggede den saa kaldte Ny-Børs. Dette Salg, hvorom imidlertid Intet findes, da det var et Arrangement imellem to private Mænd, har da igien giort det til en Nødvendighed for Jacob Madsen at anlægge en anden, et mindre Rum optagende, og som det synes tillige de mindst muelige Penge fordrende, Opgang til Børsen.

derne¹, saa at en fuldkommen Eensformighed herskede i selve Bygningen, tør det mueligen antages, at den samme Symmetrie ogsaa har fundet Sted med Hensyn til Opgangene, eller med andre Ord, at Børsen i den første Tid har paa den østre, den mod Christianshavn liggende, Ende havt en, den vestre ganske lignende Rampe.

Pladsen dertil manglede dengang ikke, eftersom de Huse, der bære Navnet »Ny-Børs», først byggedes senere; kun har Rampens Brede ved den nederste Ende vistnok ikke været større end selve Bygningens, Noget, ældre Tegninger ogsaa synes at vise med Hensyn til den vestre Opgang, der, som den nu er, i ethvert Fald ikke er den 1624 opførte.

At en hollandsk Prospect af Kiøbenhavn², seet fra Amager-Siden, viser Børsen med en saadan Rampe paa den østre Ende, kan vel ikke, da den iøvrigt har saa betydelige Feil, ansees for afgjørende i Henseende til nærværende Spørgsmaal,

¹ At alle Qvistene paa den mod Proviantgaarden vendende Side ere forsvundne, med Undtagelse af den midterste, der dog er gjort til en af de mindre, derfor maa den altfortærende Tid bære Skylden, skøndt Mangel paa Tilsyn og fornøden Reparation vistnok ogsaa har bidraget sit dertil. De 20 Aar, i hvilke Børsen havde været under Jacob Madsens og hans Enkes Værge, ligesom og den første Tid efter at den igjen var kommen tilbage til Regieringen, synes ikke i saa Henseende at have været de meest gunstige for den, eftersom Claus Roweder sees at begynde sit Børsmester-Embed 1677 med en Klage over, „at da befandtes Børsens Taarn, item Taget, saa og paa adskillige „mange Steder paa Muren brøstfældig og meget skrøbelig er, ja endog i Dag store „huggen Stene nedfalden.“

² At Resen uden videre har ladet denne Prospect copiere, give Aarstallet 1642 og optage iblandt Kobberne til sit Atlas Danicus, viser yderligere, hvad der iøvrigt ikke er ubekendt, hvor ligegyldig og upaalidelig han i Henseende til sine Tegninger og Planer har været, og med hvor stor en Forsigtighed disse derfor kun ere at bruge og afbenytte.

men fortiener maaskee dog, skjøndt den som sagt intet Beviis er, at bemærkes og sammenholdes med andre Data.

Nogle Bygnings-Regnskaber for disse Aar have saaledes i August og September Maaned 1624 en Antegnelse om, at 415 Alen ru Steen, 723 Alen huggen Kamp, 15,105 Muursteen, 35 Læster $1\frac{1}{2}$ Td. Kalk, er »brugt baade i Grunden »under en Pille, som er opmuret paa den østre Ende af Børsen»; og 59,365 Muursteen, 59 Læster $1\frac{1}{2}$ Td. Kalk brugt til »en Hvælving over samme Pille paa den østre Ende, og »nogle Fag opmurede udi den første Kielder paa den vestre »Ende«. Da der 10 Aar efter, 1634, igien tales om en Pille m. m., vilde vi gjerne have tænkt paa en Skrivfeil, saa at disse her nævnte Leverancer saaledes kom til at høre til den vestre Rampe; men dette gaaer neppe an, thi ogsaa Rentemestrenes Regnskaber have Betaling for »Hvælving og Pilleren »for den østre Ende af den nye Børs her for Slottet.«

Maae vi altsaa blive ved den østre Ende, og tør vi her tænke paa Anlægget af en, lig den fra Slotspladsen til den vestre Portal førende Opgang, kan Pillen og Hvælvingen vistnok ikke være andet end den Tværmuur, der, med den fra samme over imod Gavlen slagne Bue, bærer de paa det Øverste af Rampen værende Trappetrin og tilliggende, udenfor selve Indgangsporten værende Repose. Naar da en Mester David 1634 faaer »til en Pille, som blev opmuret for Børsen«, 35,000 Steen og 26 Læster Kalk, samt endvidere »til to Stykker Muur »her for Børsen« 40,000 Steen og 24 Læster Kalk, maa Saadant mueligviis have været til en Fortsættelse eller Forbedring

af dette 1624 ikke fuldførte Arbeide, hvorved »de to Stykker »Muur» vel kunne antages at være de ved den vestlige Kant saakaldte tvende Arme.

At en saa lang Tid medgik, inden Børsens østre Ende blev fuldkommen færdig, er heller ikke saa aldeles utænkeligt, naar man vil erindre, at den tyske Krig, der udbrød 1625, først i flere Aar fiernede Kongen fra Hovedstaden, og siden, ved at have gjort saa store Fordringer til Landets Kræfter, let kan have bevirket, at de fornødne Pengemidler til Bygningsens Fuldførelse manglede. Heller ikke maa det forglemmes, at Børsen i disse Aar ikke stod ledig, men var fra 1632 ganske taget i Brug, hvad enten man paa den østre Ende har havt en interimistisk Opgang, eller man mueligen har hiulpet sig med den ene, den vestre, og at Christian den Fierde derfor kan have ladet dette ikke absolut nødvendige Arbeide træde noget tilside for en vigtigere Sag, Landets Forsvarsvæsen, der ved denne Tid sees fortrinsviis at have tilvendt sig Kongens Opmærksomhed.

Kan derimod saadant Antagende ikke tilstedes, vil det vistnok neppe være mueligt at kunne bestemme, hvorledes Børsens østre Deel har været i den omtalte Tid 1625—40, ligesom heller ikke at kunne sige, hvilket Arbeide det er, der ved den oftere nævnte Pille og Hvælving over denne Pille m. m. her er foretaget, men det maa overlades en kommende Tid, om den mueligen engang skal kunne med Bestemthed vise, hvorledes det i disse Aar har forholdt sig med meerbemeldte, mod Christianshavn vendende Gavlpattie.

Imidlertid havde man allerede i 1623 ogsaa begyndt paa det indvendige Arbeide. De to Glarmestere, Bertel Johansen og Claus Hansen, levere i November 1623 »endeel nye Glasvinduer til den nye Børs her for Slottet»; en Leverance, der vedblev de to følgende Aar og mueligen endte med, at Bertel Johansen den 13de Januar 1626 faaer »135 Rdlr. 12 Sk. »for 310 nye Vinduer, 1½ Alen høie, 1 Alen brede, er udi »Fiirkant 464 Alen, han af eget Glas, Tin og Bly haver giort »til den nye Børs; hver Alen i Fiirkant 28 Sk.«

Indretningen af Kramboderne paa Børsen, som Christian den Fierde ogsaa omtaler i ovennævnte Brev af 1ste November 1623, finde vi strax at have været taget i Arbeide af Bygningens Tømmermester Vidt Kragen, eftersom han den 20de November hæver Penge »for endeel Kramboder at op»hugge langs igiennem den nye Børs». Dog maa denne første Betaling udentvivel have været for de 2 Boder, Kongen beordrede giorte til Prøve, hvorimod det, at han i længere Tid faaer sine, under samme Benævnelse »for endeel Kramboder »at ophugge», indsendte Regninger honorerede, beviser, at ogsaa de andre Boder ved Fortingningen ere blevne ham overladte.

Af Smede nævnes i 1623 en Albrecht Albrechtsen, der har giort »et Par Hængsler til en Prøve for Døren paa Børsen», hvorfor han erholdt 2 Rdlr.; men han har nok ikke været heldig med sit Prøvestykke, thi han forekommer ikke senere. De Smede, der egentlig havde Børs-Arbeidet, vare derimod Joachim Kroyer og Henrik Henriksen med hans Com-

pagnon, Hans Ulrich. Af disse betaltes den Første, Joachim Krøyer, 14de Mai 1625 »for 238 lange Jern-Ankere til at »hænge Bielkerne udi paa Børsen, 256 smaa Kramper, 307 »runde Hagebolte med Splitter», 161 Rdlr. 58 Sk., og de to Sidste, den 29de Marts 1626, 449 Rdlr. 33 Sk. »for alle »Slags Muur-Ankere, Vinkeljern, Hængsler, Dørlaase, Vindues-jern m. m. til den nye Børs»¹.

Hvad Gulvene angaaer, findes Asmus Eilertsen i 1624 at være betalt »for Halvparten af den nye Børs, han skal overlægge med Leer«; og Jørgen Regel i 1627 at have erholdt »437 Rdlr., hans Betaling og Arbejdsløn for 300 Alen Gulv, »han haver lagt paa den store, nye Børs af hans eget Leer og Halm»²; hvilke 3000 Alen ere den anden Halvpart af Børsgulvet, der da igien, eftersom denne Gulvlægning skete 3 Aar efter den først omtalte, maa være den østlige Deel. Loftet har ovennævnte Jørgen Regel i Forening med en Frederik Hosian »overlagt med Leer, Halm og Lægter», i samme Tid, 1624—27.

I Henseende til Maler-Arbeidet kunde det synes noget underligt, at der kun haves een Regning fra Maleren Laurids Nielsen paa 8 Rdlr. 72 Sk. »for 21 Døre paa Børsen, han har

¹ Betalingen 449 Rdlr. 33 Sk. var alene Arbejdslønnen, da der tilføies »af Kongens Jern«, hvorimod det hedder »af eget Jern«, naar Smedemesteren selv lægger dette til.

² Efterat disse saakaldte Leerklikkere havde forfærdiget Gulvet med Leer og Halm, blev det belagt med Muursteen eller Fliser. Der findes saaledes at være leveret »til Gulv i 20 Hans Majestæts Vaaninger paa Børsen Muursteen 40,000, Kalk 30 Læster.« De fire Contoirer sees derimod at have faaet Gulve af Ølandske Fliser.

»formalet«; men mueligen er Aarsagen hertil den, at dette Arbeide, hvoraf der dog heller ikke har været meget, først er blevet udført noget senere, da Børskielderne allerede vare udleiede, fra hvilken Tid nemlig alle saadanne Udgifter betaltes af den indkomne Leiesum¹, og saaledes ikke ere opførte i Rentemestrenes Regnskaber.

Endnu kan der anføres nogle Udgifter, der vel ikke henhøre til selve Bygningen, men som dog kunne siges at vedkomme Børsen. Ved den 1620—24 gravede Børshavn sees der saaledes 1634 at være foretaget en Rensning, som kostede 700 Rdlr., hvilke Voldmesteren Thomas Hansen fik for »Havnen bag Børsen at renovere«. Denne Grav eller Havn har uden tvivl været lukket med en Bom, og et Bomhuus i saa Henseende der opført, thi 1624 betales »Tømmermand Christopher Lyder for at have nedbukket Pæle til et Bomhuus ved Børsen, samt opsat et Bomhuus klædt med Deler derpaa, og lagt Bommen ved den nye Børs her for Slottet«. Ligeledes har der langs Børsens tvende Sider været et Slags

¹ Saaledes findes Børsmesteren 1631—1634 at have betalt Jørgen Rasmussen og Søren Jensen 125 Rdlr. „for den Bro (Brolægning), de ved Børsen forfærdiget haver,“ Anders Jensen, Muurmester, 60 Rdlr., Bertel, Glarmester, 133 Rdlr., Morten Jensen, Snedker, 141 Rdlr. 24 Sk., Laurids Hansen, Maler, 50 Rdlr., Frants Burmand, Kleinsmed, 100 Rdlr., Hans Sommer „for en Kakkelovn, som han haver opsat paa Børsen med sine egne Potter“, 6 Rdlr., Evert Till, Steenhugger, „for 270 Alen Ølandsk-Steen at kante, som blev lagt i Contoirerne paa Børsen“, 63 Rdlr., Willum Poulsen „for fire Contoirer, han har muret og lagt Gulv derudi“, 29 Rdlr. 10 Sk., Hans, Dønikemester for de to Contoirer at dønnike, 18 Rdlr. 48 Sk., Anders Jensen „for Arbeide i Boderne under Børsen“ 136 Rdlr., Arbeidsfolk for at fylde Jord i Kielderne under Børsen 59 Rdlr., Laurids Hansens Enke for Maler-Arbeide 33 Rdlr. 32 Sk.

Fortog. Det paa den søndre Side er anlagt i Sommeren 1627, da der den 12te September af Muurmesteren Hermann Tønnesen hæves Betaling for at have »lagt en Frise langs Børsen, ved den Side mod Provianthuset, som er 204 Alen lang, 2½ Qvarteer høi, udentil med huggen Steen i Kalk, og »indentil med Muurværk»; og hvortil anføres at være forbrugt 8,500 Muursteen og 37½ Læster Kalk. Det paa den nordre Side¹, som det vel maa antages at have været, skiondt det ikke udtrykkeligen siges, er forfærdiget 1637, eftersom i dette Aar haves en Regning fra Muurmesteren Isach Rasmussen »for »den Gang langs ud med Børsen, »han har lagt med Ølandske »Fliser, som er 207 Alen lang og 4 Alen bred, som beløber »sig tilsammen 828 Alen à 3 Sk.«

I Overeensstemmelse med disse her givne Efterretninger troe vi saaledes at kunne antage: at Børsen er paabegyndt 1619, at den for største Delen har været færdig efter den første Plan 1623, men at der da, i Henseende til dens Ydre, er blevet foretaget flere væsentlige Forbedringer, som, formedelst uforudseete indtrufne Omstændigheder, først efter flere Aars Forløb ere fuldendte med Opførelsen af det østre Gavlpattie; saa at Kiøbenhavns Børs endeligen, først ved Udgangen af 1640, har staaet som en fuldkommen symmetrisk Bygning, der, idetmindste i udvortes Pragt, søgte sin Lige.

¹ Her har rimeligviis alt tidligere været anlagt et saadant Fortog, det nemlig, der omtales 1624, naar der blandt andet anføres: 1005 Alen Ølandske Fliser forbrugte „langs ud med Børsen, som Gangen falder.“

Efter saaledes at have anført hvad der hidindtil er fundet selve Opførelsen af Børsen vedkommende, ville vi gaae over til at meddele nogle Bidrag og Actstykker til nærmere Oplysning om denne Bygnings Indretning, Udleining og videre Historie i dens første Tid.

I de over to Hundrede Aar, som ere forløbne siden 1640, da, som ovenfor sagt, Børsen kan antages at have været aldeles færdig, ere, hvad det Ydre angaaer, kun faa Forandringer foretagne, iblandt hvilke Sløifningen af den østre Opgang, Borttagelsen af de to Figurer paa Gavlspidserne, af alle de smaa Tagvinduer og af de større søndre Qviste, samt Anbringelsen af en, langs Siderne løbende Tagrende, hvorved Frontispicerne over de øverste Vinduer deels ere tilintetgjorte deels skiulte, vel ere de vigtigste.

Hvad det Indre angaaer, da har dette, afhængigt af Bygnings Brug og Bestemmelse, stedse rettet sig efter de Fordringer, som Tiden i saa Henseende medførte. Kielderne under Børsen, der bestandigt have været benyttede deels som Pakleiligheder deels som Udsalgssteder for grovere Varer, ere derfor i det Væsentlige forblevne uforandrede, naar undtages at de første mod Christianshavns-Siden, da Banken havde dette Locale, ere, som før bemærket, blevne forsynede med brandfrie Hvælvinger; og senere, 1828—30, da den ydre Trappe borttoges, have afgivet Plads til den der anlagte Indgang. Der har her altid været 20 Boder paa hver Side, hvoraf de i Nord og Syd ligeoverfor hinanden liggende vare forbundne

ved en Aabning paa det mellemste Skillerum, saa at en Leier kunde faae, som det hedder, enten en heel eller en halv Bod.

Ovenpaa Børsen, hvor Alt ligeledes fra Begyndelsen af hovedsageligen var beregnet paa Udsalg af finere Handelsartikler, sees der at have været 36 saakaldte Kramboder og fire, eet i hvert af Bygningens Hjørner placerede, Contoirer.

Kramboderne have udentvivl ligget i Midten, eftersom man her, ligesom nedenunder, kunde faae en heel eller en halv Boutique. To temmelig brede Gange¹, der forenede sig ved Enderne, løb langs med Siderne, hvor »Pladsen ved »Muren» ogsaa, formodentligen naar det Øvrige var bortleiet, findes at være overladt de Handlende, der dog da, som der tilføies, »selv maatte opsætte deres Kramboder», det er, selv forskaffe sig de fornødne Reoler, Hylder, Borde etc.

Denne Indretning, som Børsens øverste Etage strax, 1624—1632, havde faaet, synes den at have beholdt i halvtredsindstyve Aar; thi først 1681² blev det bestemt, at Kiøb-

¹ Ogier i sin „Iter danicum“ siger om Børsen, som han 1634 flere Gange besøgte, at det er en ny meget smuk Bygning, afdeelt i to lange Gange, hvor alle Slags Pynt, alle til Herre- og Dame-Dragter hørende Sager, Bøger, som Hollænderne sende fra Leiden, etc. sælges.

² Fra Børsmesteren Claus Roweder findes der saaledes 1681 følgende Skrivelse:

Efter Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Anordning, at Kiøbmændene, saavel fremmede Trafiquerende som Indbyggerne, skal have deres Forsamling imellem det Kongelige Commerce-Collegium og det Vestindiske Contoir paa Børsen, da saasom de beretter, at bemeldte Plads falder liden, og Folkene mange, saa have de samtligen ombedet mig, det for velædle og velbaarne Hr. Kammerraad at tilkiendegive, i den Forhaabning at det Vestindiske Contoir maatte forflyttes, som paa den anden Ende paa Børsen iglen kunde opsættes, og kunde saa de Trafiquerende have fri Plads at vedtales, ligesom paa andre Handelsstæder, hvor Børstime holdes.

Claus Roweder.

mændene skulde have deres Forsamlingssted paa Børsen, og en Plads dertil det næste Aar, 1682, indrettet¹. Efterhaanden som de Handlendes Antal tilligemed Byens Folkemængde tiltog, er denne Forsamlingsplads ogsaa bleven udvidet og Boutiquerne trængte tilbage; Noget, der tillige skete fra den modsatte Ende, hvor flere af Stadens Institutioner fik Plads for deres respective Contoirer, saa at nu, i den nyeste Tid, kun den mellemste Deel af Bygningen var bibeholdt for sin oprindelige Bestemmelse.

Om Aaret, naar Børsens Localer først bleve udleiede, har man ogsaa hidindtil ikke været ganske enig. Paa Grund af, at Christian den Fierde 1630 siger: »at han med det Første vil lade Børsen fuldfærdige«, ansætte Nogle Tiden til 1631 eller 1632, hvilket ogsaa er rigtigt, naar der menes

Herpaa sees Kammerraad Brandt at have svaret:

Herr Claus Roweder vilde antage Haandværksfolk til at forflytte dette Contoir, Vinduene forskaffe Kiøbmændene dem selv efter egen Erbydelse. Det Andet skal udi Børsens Leie godtgjøres.

Rentekammeret den 11te Juni 1681.

Brandt.

¹ Flere Regninger, dette Arbeide angaaende, bevise dets Udferelse, for Exempel følgende fra Tømmermesteren Hans Balcke: -

6 grosse starcke Blendrahmen, jeder mit 6 eingefalzten Rahmen zu den Fenstern und einen dito mit 9 Rahmen von bestem Eichen-Wagenschott 32 Rdlr.

Noch, um 4 hele und 2 halbe von den grossen gedreieten Pielern Postamente gemacht mit doppelten Leisten 22 Rdlr.

Noch, 7 neue Bäncke von starcken fyeren Planken gemacht, worauf die Kauf- oder Handelsleute sitzen können 9 Rdlr.

Ligeledes findes blandt Murer-Arbeidet opført:

erstlig unter der Börse in den ersten vier Packhäusern die Seitenmauern durchbrochen, und darselbst die doppelten Unterlagen darin vermauert, worauf die obersten Columnen fundieret sind.

Kramboderne oppe paa Børsen, der 1632 begyndte at udleies. Kielderne nedenunder havde derimod allerede da, forsaavidt de vare færdige, været bortleiede i længere Tid.

Vi finde saaledes en Johan Hermannsen, fra Paaske 1628 til Paaske 1629, at have havt »den første Kielder paa den vestre Ende, ud paa begge Sider, til at tappe Øl og Viin«, for 50 Rdlr.; ligesom der og den 10de Mai 1629, i Anledning af at man vilde tage denne Boutique fra ham, haves en Skrivelse fra Kongen¹, der bestemmer, »at da Johan Hermannsen i flere Aar har beboet en Kielder under Børsen, i den Ende, som vender næst Slottet, paa hvilken han selv nogen Bekostning har anvendt,« skal han beholde denne Kielder, saa længe han deraf betaler den fastsatte Leie. Skjøndt det Udtryk »flere Aar« kunde synes at tilkiendegive, at bemeldte Johan Hermannsen endog havde havt denne Kielder før end Paaske 1628, haves der dog ingen ældre Børs-Regnskaber, og forekomme heller ikke andre Data, der kunne bevise en tidligere Udleie af nogen af de her omhandlede Boder, saa at Begyndelsen med temmelig Sikkerhed kan regnes fra den nævnte Tid.

Ogsaa see vi, at det kun var Kielderne paa den nordre Side, der dette Aar vare bortleiede, og det endda kun de Atten, som vare færdige; thi om den Nittende siges der, »at den var ubrugelig formedelst Regn og Vand haver sit Flod igennem Loftet«, og om den Tyvende, »at den 20de Kielder, den sidste paa den østre Ende, er ganske ubrugelig, da den ikke

¹ Geheime-Archivet, Siæll. Reg.

»er saaledes som de andre forfærdiget.« De paa den søndre Side kunde ligeledes endnu ikke bruges, da »derudi ingen Kiøbmandsvare kunde være vel forvaret«, hvorfor vi ogsaa see Kongen selv at benytte 3 af dem, »Nr. 11 til at indsætte Tagsteen«, Nr. 13 »til norsk og skaansk Kalk og Nr. 15 til Skifersteen.«

Hele Indtægten i dette Aar var kun 491 Rdlr. 64 Sk. Det næste Aar var ei stort bedre, der er kun blevet udleiet een Kielder mere, nemlig en paa den søndre Side, som »Niels Hansen har brugt til at lægge tør Fisk udi«. Indtægten var 566 Rdlr. 32 Sk., hvorimod Willum Paulsen betaales 26 Rdlr. 64 Sk. for 4 Skorstene¹, han har opmuret igiennem Børsen.

Fra Paaske 1630 til Paaske 1631 udgiorde Leien kun 427 Rdlr. 48 Sk., og fra Paaske 1631 til Michaelis 1631: 230 Rdlr.

I hele denne Tid var Kielderen Nr. 20 endnu ubrugelig, og formodentlig af samme Grund vare de fleste af dem paa den søndre Side ikke udleiede. Der kan saaledes neppe være nogen Tvivl om, at Arbeidet ved Børsen saa at sige har ligget stille i flere Aar under den tydske Krig, og at det, efter at Kongen var kommen tilbage og Freden sluttet, dog kun er gaaget meget langsomt dermed. Navnligen viser følgende Brev til de Handlende i Kiøbenhavn, som et Exempel, at Kramboerne paa Børsen, hvis Forfærdigelse, efter hvad vi have seet,

¹ Disse Skorstene, hvoraf der var een i hvert Hiørne, gik saaledes op igiennem de fire Contoirer. De to ved den vestre Gavl kunne endnu sees over Taget, de to andre paa den østre Ende ere derimod borttagne.

beordredes 1623, og ved Fortingning overlodes Vidt Kragen, endnu ikke 1630 have været færdige, vistnok fordi denne i den mellemliggende Tid hverken har kunnet faae Tømmer eller Penge.

Nævnte Brev, der findes i Siællandske Register med Overskrift: »Aabent Brev til Kramhandlerne i Kiøbenhavn, Børsen angaaende«, lyder saaledes:

Christian den Fierde.

Hilse Eder alle Vore kiære tro Undersaatte, Borgere og Indbyggere her udi Vor Kiøbsted Kiøbenhavn, saa mange som med Kramvarer handler, evindeligen med Gud og Vor Naade. Vider, at eftersom Vi naadigst er tilsinds Børsen her for Slottet med det Første at lade fuldfærdige, og Vi saa helst at Boderne, som derudi bygges skal, blev af Vore egne Undersaatte og Indbyggere her udi Byen besatte, og ikke til andre Vore Undersaatte udenbyes, som sig allerede angivet haver, bortleiet, da bede Vi Eder og ville, at hvo af Eder, som er tilsinds samme Boder at fæste, I Eder med det Første for Os elskelige Frantz Rantzau til Rantzausholm, Vor tro Mand, Raad, Statholder her udi Vor Kiøbsted Kiøbenhavn og Befalingsmand paa Vort Land Møen, angiver, han skal Eder samme Boder, paa Vore Vegne, fæste, eftersom billigt kan eragtes. Saafremt Ingen af Eder er tilsinds samme Boder at beholde, ere Vi forarsaget dennem til andre Udenbyes at oplade. Herefter I Eder haver at rette.

Givet Hafniæ den 1ste Marts 1630.

Det var imidlertid nok ikke alene de Handlende i Kiøbenhavn, der ikke havde Lyst til disse paa Børsen indrettede Boutiquer eller Boder, rimeligviis fordi næsten Enhver den Tid havde sit eget Huus i Byen, men der har vistnok heller ikke været ret mange Udenbyes, som vare begiærlige derefter; thi det følgende Aar finde vi Kongen at have forandret Mening, idet han nu, for at faae Leilighederne besatte, endogsaa giør det til Pligt for enhver fremmed Handlende, der kommer til Kiøbenhavn med saadanne Kramvarer, at udsælge disse paa Børsen, og intetsomhelst andet Sted.

Den derom udgangne Skrivelse, hvorved Kongen giver denne Ordre, findes ligeledes i Siællandske Register, nemlig:

Christian den Fierde.

G. A. V. At Vi naadigst have for godt anseet at alle fremmede og udlændiske Kræmmere, som hid til Vor Kiøbsted Kiøbenhavn hænder at ankomme, skal herefter med deres Kram og Varer, i hvad Slags det er, staae paa Børsen her for Slottet og der det sælge, forbydende alle og enhver fremmede og udlændiske Kræmmere, som hid anlanger, andensteds at staae med deres Kram og Varer end paa fornævnte Børs. Dersom Nogen befindes herimod at giøre, da skal han have forbrudt hvis Varer han haver med at fare. Og ville vi at Børsen skal oplades om Morgenen, naar Klokken er sex, og lukkes Klokken elleve, og siden Klokken eet slet igien oplades, og lukkes Klokken otte om Aftenen, hvortil skal forordnes en vis Person.

Givet Hafniæ den 29de Mai 1631.

Denne Befaling, der forudsætter, at omtalte Kramboder ogsaa vare til at erholde, afgiver saaledes et Beviis for at disse, eller idetmindste en Deel af dem, da vare færdige, Noget der og ret godt stemmer med Regnskaberne, hvori de første Boder oppe paa Børsen ansættes at have været bortleiede fra den 7de Juni 1631.¹ Betalingen sees at have været 25 Rdlr. om Aaret for en halv, og 50 Rdlr. for en heel Bod, og naar de leiedes ugeviis, respective 1 Rdlr. og 2 Rdlr.

I Begyndelsen er det ogsaa gaet temmelig maadeligt med Indtægterne af disse Kramboder. Hele Leien fra den 7de Juni 1631 til den 7de Juni 1632 var kun 198 Rdlr., fra 28de Mai 1632 til Aarsdagen 1633 — 265 Rdlr., og fra den 6te April 1633 til den 23de Juni 1634 — 558 Rdlr. 48 Sk.

I Aaret 1634 findes først, den 24de August, en M. Valentin at have faaet Bestalling som »Notair paa Børsen«, og at han som Saadan »maatte have den Stue, som der sammesteds til Notariatet forordnet er«, mod at han derfor betalte aarligen den femte Part af hans »efter rigtig Fortegnelse« opgivne Indtægter²; og senere, den 26de November, blev Iver Jacobsen³

¹ Af den ringe Sum, der indkom i det første Aar 1631-1632, kan sees, at just ikke mange Boder have været bortleiede. Om Skylden har ligget i Mangel paa Søgning, eller det var fordi de ikke endnu vare færdige, kan ei med Vished afgjøres. At Kleinsmeden Frantz Burmand først den 19de December 1634 faaer 416 Rdlr. „for 36 „Kramboder og 4 Contoirer, to paa hver Ende af Børsen, han haver beslaget af sit eget „Jern, med Laase, Hængsler, Stabler etc.«, synes at tale for det sidste Antagende, skjøndt det ogsaa er mueligt, at han, fordi der ingen Penge vare, har maattet blive saalænge, inden han kunde faae sin Regning betalt.

² Geheime-Archivet, Siæll. Reg.

³ Iver Jacobsen maa dog snart være død, eller have forladt denne Tieneste; thi al-

ansat som Børsmester og Postmester. I den første Egenskab havde han, som man seer, allerede fungeret i længere Tid, fra 1631, imod en Løn af 50 Rdlr. Cour. om Aaret og 5½ Rdlr. Cour. om Maaneden i Kostpenge. De ham paaliggende Pligter m. m. ville nærmere kunne sees af denne hans Bestalling.¹

Christian den Fierde.

G. A. V. At Vi naadigst have ladet antage og bestille, saa og hermed antage og bestille Iver Jacobsen, Indvaaner udi Vor Kiøbstød Kiøbenhavn, for Børsmester for Vort Slot Kiøbenhavn, saa og for Postmester her sammesteds, og skal han nu til Philippi Jacobi Dag førstkommende begynde til sig at annamme og oppebære Hyre og Leie af Boderne, ovenpaa Børsen og saa vel som underneden, efter Vore Rentemestres Anordning, og Hyren, som han oppebærer, hvert Halvaar udi Vort Rentekammer at erlægge, og Børsen at tillukke udi beqvemmelig Tid, eftersom Dagen tager til og af, saa og have Indseende at de, som de underste Boder leie, ingen Ild bruger, ikke heller nogen uskikkelig Levnet, dersom han saadant formærker, skal han det strax tilkiendegive; og siden aarligen for Hyren udi Vort Rentekammer Regnskab giøre. Desligeste

lerede 1637 nævnes som fungerende Børsmester en Gerhard van Oesede, der og 1ste Juni 1639 faaer Bevilling at være Post- og Børsmester med 300 Rdlr. aarlig Løn. Da Børsen 1647 solgtes, har der været noget ivelen med hans Regnskaber; thi han synes ikke at have kunnet indbetale den modtagne Leie, hvorfor Frederik den Tredie endeligen 1652 gav Rentemestrene Ordre om, at tage hvad han skyldte paa Børsregnskabet af det, han havde tilgode paa Postregnskabet.

¹ Geheime-Archivet, Siøll. Reg.

skal og fornævnte Iver Jacobsen herefter tillige forvalte og forstaae Postmesteriet, og dermed have flittig og tilbørlig Indseende, og isynderlighed at Vore Breve ikke blive forlagte og Postbudene, som dermed reise, skal ikke blive forsømede; og skal saadant skee paa Børsen. Og have Vi hannem for samme hans Tieneste til Pension naadigst bevilget aarligen herefter at maa bekomme to Hundrede Daler Cour., hvilken Pension skal begynde og angaae fra dette Vort Brevs Dato, og endes Aarsdagen dernæst efter, og siden aarligen forfølges saa længe han er udi samme Bestilling.

Flensborghuus den 26de November 1634.

Det synes ogsaa nu som om Kramboderne oppe paa Børsen vare blevne noget mere søgte¹; thi Indtægterne forøge sig betydeligt. Fra Philippi Jacobi Dag 1634 til samme Tid 1635 gave disse Boder 1118 Rdlr. 64 Sk., hvorimellem rigtignok var en Forudbetaling af 50 Rdlr., idet Borgemestre og Raad i Kiøbenhavn havde betalt »for et Contoir, de til Byens »Fornødenhed haver leiet for 2 Aar, 100 Rdlr.«; og endvidere 236 Rdlr. 32 Sk. »af dem, som have staaet langs Muren² paa

¹ Et Beviis herpaa afgiver ogsaa forhen nævnte Ogier, der synes at have fundet Børsen i fuldt Liv og Virksomhed. Han skildrer den nemlig som et Sted, hvor alle fornemme Folk, selv Kongens Døttre, kom for at bese de udstillede Varer. Selv traf han der, i den Elzevirske Boglade, sammen med den lærde Mathematiker Longomontan, hvis Bekiendtskab han gjorde. Det er ikke uinteressant at see, hvorleües Regnskaberne stemme med dette Udsagn af Ogier, idet de nemlig opføre iblandt Leierne en hollandsk Bogfører Jan Jansen, der til den Tid, som Ogier har angivet, den 12te October 1634 (St. n.), har havt en af Boderne ovenpaa Børsen.

² Som Exempler paa saadanne Smaa-Boutiquer kan nævnes i 1634-1635: Henrik Tofall (Teufel) fra Slesvig betalte „for et Sted ved Muren fra den 6te September til

»Børsen, og selv have opsat deres Kramboder;« men desuagtet naaedes dog ikke de normale 2000 Rdlr., thi Kielderne under Børsen indbragte ikke mere end 371 Rdlr., saa at den samlede Indtægt kun blev 1726 Rdlr. Det følgende halvandet Aar, fra Paaske 1635 til Michaelis 1636, har i saa Henseende stillet sig endnu lidt heldigere, da Summen for de i denne Tid udleiede Localer udgjorde i alt 2780 Rdlr. 32 Sk.

At det dog nok meest har været de Fremmede, der ved at skulle afbenytte Børsen til Salget af deres Varer, hidroge til at det gik bedre, kan sees deraf, at de Kiøbenhavnske Handlende nu, idet de beklagede sig over det Tab, de leed ved den store Mængde af udenlandske Kiøbmænd, tilbøde samlede at ville leie den hele Børs, et Tilbud, Christian den Fierde ogsaa modtog, og ved hosstaaende Skrivelse gav sine Rente-mestre Ordre om at bringe istand.

Christian den Fierde.

V. G. T. Vider, eftersom menige Handelsmænd og Kræmmere udi Vor Kiøbsted Kiøbenhavn Os underdanigst supplicerligen haver andraget og beklaget den store Mængde af fremmede Nationers Kiøbmænd sig her sammesteds udi Vore Vaaninger paa Børsen, Christianshavn og andensteds med deres Kramvare aarligen skal opholde, dennem paa deres Næring til stor

„den 3die October 8 Rdlr.“, Henrik Due af „en Plads bag Børsdøren, fra den 6te September til Martini 9 Rdlr.“, Henrik Ridendanck fra Stettin „af et lidet Bord ved Muren“ i 6 Uger 2 Rdlr., og flere Andre, der dog altid sees ikkun i kortere Tid at have opholdt sig her.

Agtergang og Forsvækkelse, erbydende sig underdanigst, om samme Kræmmeres Haandtering paa Børsen, Christianshavn, Slottets og Holmens Grund maatte forbydes og afskaffes, da igien at ville Os aarligen en vis Sum Penge, af fornævnte Vore, til de Fremmede henleiede, Vaaninger og Boder paa Børsen, erlægge, saa deres Afskaffelse ikke os til Skade paa Huusleie skulde komme, da bede Vi Eder og naadigst ville, at I fornævnte Handels- og Kiøbmænd her udi Byen samtli- gen for Eder kalder, med dennem accorderer hvad de Os til aarlig Leie af de øffrige og nedre Boder paa Børsen kan og vil give, havende derhos udi Agt, at Os jo saa meget af den- nem til Leie bliver erstattet, som Vi ellers af de Fremmede kunne have, hvorved fornævnte Fremmedes Handel paa for- nævnte Steder siden omsider bliver endelig afskaffet. Men udi Christianshavn haver Vi naadigst for godt anseet, at sex Boder til Fremmedes Handtering maae forbruges, saavelsom og nogen smaa Boværelser derhos. Og belangende de Articler eller Skraaer, deres Handelsfrihed angaaende, fornævnte Han- delsmænd her udi Byen underdanigst haver været begiærende, have Vi saadan deres Begiæring herom naadigst taget udi Be- tænkende.

Hafniæ den 22de Mai 1636¹.

Følgen af disse Forhandlinger blev da, at de Kiøben- havnske Kiøbmænd og Kræmmere endeligen besluttede sig til, i tre Aar at leie Børsen for en Betaling af 2000 Rdlr. om

¹ Geheime-Archivet, Stæll. Reg.

Aaret, og fire af de anseeligste Borgere udstedte desangaaende den 27de October følgende Revers¹:

Kiendes vi efterskrevne, Simon Surbech, Borgemester udi Kiøbenhavn, Werner Klaumann, Peiter Musfeld og Johan Wust², Borgere her sammesteds, at eftersom den stormægtigste, høibaarne Fyrste og Herre Herr Christian den Fierde, Danmarks, Norges, Wenders og Gothers Konge etc. etc., vores allernaadigste Herre og Konge, haver naadigst forundt og bevilget menige Kiøbmænd og Kræmmere her udi Byen Kiøbenhavn Børsen her for Slottet, eftersom Hans Majestæts Brev, han derom givet haver, videre udviser; og forskrevne Kiøbmænd og Kræmmere haver lovet at give højbemeldte Kongelige Majestæt, af fornævnte Børs aarligen udi tre Aar, to Tusinde Specie-Daler, eet Tusinde Daler hvert Halvaar, og det første Tusinde Daler til Paaske førstkommende 1637, og siden fremdeles hvert Halvaar eet Tusind Daler in Specie, da love og tilforpligte vi os, En for Alle og Alle for En, paa menige Kiøbmænds og Kræmmeres Vegne her sammesteds, at fornævnte Leie aarligen udi rette Tid paa Hans Majestæts Rentekammer skal blive erlagt, og ellers blive efterkommet hvis Hans Majestæts Brev derom tilholder. Dets til Vidnes-

¹ Geheime-Archivet, Siøll. Reg.

² Disse fire Cautionister for Lelens rigtige Betaling vare fire af Byens første Handlende. Simon Surbech var tillige første Borgemester, han døde 31te Januar 1644. Werner Klaumann døde 1640 den 2den Marts og blev begravet i Nicolai Kirke. Peter Motzfeld kom herind fra Lüneburg; hans Datter, gift med Viinhandler Schumacher, var Griffenfelds Moder. Johan Wust nævnes ogsaa oftere iblandt de større Kiøbmænd.

byrd og bedre Forsikring, at dette Forskrevne udi alle Maa-der holdes og efterkommes skal, have vi vore Signeter her neden under trykket, og med egne Hænder underskrevet.

Actum Kiøbenhavn den 27de October 1636.

Det »Hans Majestæts Brev«, som i dette Revers omtales, maa vel have været en Skrivelse, hvori Kongen foreløbigen lader Kiøbmændene vide sine Betingelser og Vilkaar for ommeldte Arrangement; thi det egentlige »Brev paa Børsen¹«, som her skal meddeles, er først udstedt den 8de November 1636.

Christian den Fierde.

G. A. V. At eftersom menige Kiøbmænd og Kræmmere her udi Vor Kiøbsted Kiøbenhavn underdanigst hos Os have ladet anholde og været begiærendes, Vi naadigst vilde bevilge dennem Børsen her for Slottet, da have Vi naadigst bevilget fornævnte Kiøbmænd og Kræmmere fornævnte Børs udi tre efterfølgende Aar, beregnet fra Michaelis nu sidst forgangen, og det med efterskrevne Conditioner:

Først, at de skal forskaffe alle Fremmede, som hid hænder at ankomme til Herredage og ellers til andre Forsamlinger, som af Os foreskrives, Boder paa fornævnte Børs, saavidt den kan strække, og det for billig Betaling hver Uge, nemlig to Rigsdaler in specie af hver Bod.

For det Andet, skal de for Betaling forunde dennem, som boe udi Christianshavn, sex Boder igiennem, under og

¹ Geheime-Archivet, Siæll. Reg.

over, af de næste Boder paa fornævnte Børs imod Christianshavn, efter den Afgift at regne, som de Os selv deraf giver.

For det Tredie, skal de unde Børsmesteren den Vaaning, han iboer frit, derimod skal han være forpligtet at lade sig bruge at indkræve af enhver, hvis de af deres Boder udgive skal, dog de fire Mænd at staae for Afgiften, af de Boder gives, som Kræmmerne og Kiøbmændene her udi Byen bruger, og to Mænd for den Afgift, som de af de Boder giver, som Kræmmerne og Kiøbmændene udi fornævnte Christianshavn nyder, efter deres Forpligt.

For det Fierde, skal de ikke tilstede nogen Tappen at holdes under fornævnte Børs, ikke heller Ild og Lys at bruges, uden alene Lys udi Lygte at see til Viin og anden Vare med, ikke heller skal de maae under eller over fornævnte Børs lade lægge Krud, enten udi smaa eller store Tønder, ikke heller Salpeter.

For det Femte, skal alle Farter og Forhandlinger, som imellem Kiøbmænd og Skipper gøres paa fornævnte Børs, paa de Steder dertil forordnet er, skrives af Notario publico, af hvilken Bestilling og Sted fornævnte Notarius publicus ikke maa giøre noget Fremlaan.

For det Siette, skal de holde Boderne paa fornævnte Børs, under og over, ved Hævd og Magt, som de nu forefindes, dog ikke hermed meent, dersom nogen Ulykke paa kommer, hvorudi de ikke kan volde. Af hvilken Børs med dens Boder, under og over, de fire Contoirer og det øverste Kornloft undertagendes, som Vi Os forbeholden vil have, de

aarligen udi fornævnte tre Aar skal give Os to Tusinde Specie-Daler, og dennem erlægge paa Vores Rentekammer, eet Tusind Sp. Daler hvert Halvaar, og det første Tusinde Daler til Paaske førstkommendes 1637, og det Andet til Michaelis næst efter; for hvilken Afgift Simon Surbeck, Borgemester her udi fornævnte Kiøbenhavn, Werner Klaumann, Peter Musfeld og Johan Wust, Borgere her sammesteds, efter deres Forpligts Indhold til Os overgiver, skal stande, En for Alle og Alle for En, saavidt Kræmmerne her udi fornævnte Kiøbenhavn deraf udi Brug haver; og Jacob Madsen¹ og Michel Koch, Borgere udi Christianshavn, for de sex Boder, under og over igiennem, for hvis de Christianshavnerne bruger, være sig Liggere eller hvad Navn de have kunde. Og skal Vores Befalingsmand paa Vort Slot Kiøbenhavn Indseende have, at her paa Slotspladsen, saavel som andre Steder, som under Slottet ere, og paa denne Side Høibro og Holmens Port, ingen saadan Haandtering lides eller tilstedes; saa og tilholde Øvrigheden i Christianshavn, at de flittig Indseende have, at ingen saadanne Liggere eller Kræmmere, paa andre Tider end forbemeldt, udstaae, mod Vore Forordninger, Stadsret og Privilegier, hvilket og Borgemestre og Raad udi Vor Kiøbsted Kiøbenhavn, saavidt deres Byes Frihed sig strækker, iligemaade have i Agt at have, som de ville ansvare og være bekiendt.

¹ Jacob Madsen var en af de største og rigeste Handelsmænd i Kiøbenhavn. Han var født i Visby paa Gulland 1596, døde den 21de Mai 1653 og blev begravet i Holmens Kirke, hvor hans Epitaphium endnu findes oppe ved Alteret. Tilladelsen til at maatte begraves her, skjøndt han var Borger i Christianshavn, havde han ansøgt om og faaet allerede 1650.

Forbyndendes Alle og Enhver, ihvksomhelst de ere eller være kan, herimod, eftersom forskrevet staaer, at giøre, under Straf som vedbør.

Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 8de November 1636.

Endskjøndt dette Brev paa Børsen i sin fierde Post udtrykkeligen siger, at ikke Nogen maa »Tappen holde, eller Ild »og Lys bruge«, finde vi dog, at der ti Dage efter, den 18de November, er skeet en Undtagelse fra denne Regel, idet den nævnte Jacob Madsen fik Tilladelse til begge Dele, et Beviis paa, hvilken Indflydelse denne Mand da allerede havde. Bevillingen lyder saaledes:

Vi Christian den Fierde, med Guds Naade Danmarks, Norges, Venders og Gothers Konning etc., giøre Alle vitterligt, at Vi naadigst have undt og tilladt, saa og hermed under og tillader, Os elskelige Jacob Madsen, Indvaaner udi Christianshavn, at maae udi den Bod under Børsen, som er næst ved fornævnte Christianshavn, som hannem bevilget er, holde Ild udi de tvende Skorstene, der sammesteds bygget ere, saavel som ogsaa at maatte lade tappe Viin, Øl og anden Slags Drik, udi samme Bod til Godtfolk, som hannem besøgendes vorder, dog at han Skorsteens Piberne skal saa høit paa hans egen Omkostning opsætte, at de ingen Skade kan giøre; forbyndendes Alle og Enhver fornævnte Jacob Madsen herimod, som forskrevet staaer, at hindre eller i nogen Maade Forfang at giøre, under vor Hyldelst og Naade¹.

¹ Geheime-Archivet, Siæll. Reg.

Angaaende Fordelingen af disse Børsens Localer seer man, at der strax er opstaaet nogen Unighed, hvori Kongen under 17de December 1636 afgiver en Kjendelse, som han dog, den 8de Februar næste Aar, efter at have modtaget Contrapartens Beretning, aldeles forandrer. Sagen var nemlig denne: De Handlende i Kiøbenhavn havde ved Lodkastning deelt meerbemeldte Boder imellem sig, og vare Alle ret vel tilfredse dermed, undtagen en Christoffer Pedersen, der allerede havde en saadan Bod, som han fremtidigens ønskede at beholde, og derfor vægrede sig ved at fraflytte eller ombytte med en anden. De andre Kiøbmænd, formodentligen med Borgemester Simon Surbeck i Spidsen, havde, som en Følge heraf, anklaget ham for Christian den Fierde, idet de tillige angave, at han hverken var Borger eller holdt Arne og Disk. Paa Grund heraf blev Niels Trolle tilskrevet¹ om, at lade ovennævnte Christoffer Pedersen vide, at »han enten strax skulde »forlade Børsen, hvis ikke kastes i Blaataarn, indtil han ryddeliggiør sin Bod«.

Christoffer Pedersen havde imidlertid ogsaa henvendt sig til Kongen, beviist, at han var Borger, holdt Arne og Disk, fra Begyndelsen af havde havt sin nærværende Bod i Leie, og endelig, at han aldeles ikke havde været tilkaldt til ommeldte Lodkastning, der var skeet uden at han vidste noget derom. Denne hans Fremstilling bevirkede da, at Christian den Fierde, 8de Februar 1637, gav Niels Trolle en modsat Ordre, lydende

¹ Geheime-Archivet, Siæll. Tegn.

paa at tilholde Kiøbmændene, som havde leiet Børsen, enten at lade Christoffer Pedersen beholde det Locale, han i længere Tid havde havt, eller og at give ham en anden af de 22 nærmest Slottet værende Boder.

Fra Efteraaret 1636 var Børsen saaledes i tre Aar overladt Kiøbenhavns Handelsstand, der dog neppe herved har havt den tilsigtede Fordeel; thi der findes ikke Noget om, at man har ønsket at fornye dette Contractsforhold. I denne Tid findes en Skrivelse¹, dateret Glückstad den 1ste October 1638, hvorved Christian den Fierde forbyder de Handlende, der have Boder paa Børsen, at sælge deres Varer mod som Betaling at modtage forarbejdet Guld og Sølv, et Forbud, der vistnok ikke var uvigtigt, eftersom idetmindste de fremmede Kræmmere, ved ofte lige fra deres Kramboder at drage bort fra Landet, afgave god Leilighed til en heldig Afsætning af saadanne stiaalne Sager.

De følgende Aar, fra 1639 til 1642, vare Børsens Boder igien bortleiede for kongelig Regning, og herved sees at være indkommet i Aaret 1639—40: 1193 Rdlr. 72 Sk., i 1640—41: 1386 Rdlr. 8 Sk., og i 1641 til 28de Febr. 1643: 1680 Rdlr. 48 Sk., hvorimod Udgiften var 6061 Rdlr. 72 Sk., altsaa over 1100 Rdlr. mere end Indtægten, Noget der dog bliver lettere forklarligt, naar erindres, at det var i dette Tidsrum, 1639—40, at det østre Gavlpactie opførtes, og Børsen saaledes omsider giordes færdig.

¹ Geheime-Archivet, Siæll. Reg.

Efter Forløbet af disse tre Aar findes den forhen omtalte Jacob Madsen, for en Tid af 5 Aar, at have leiet den hele Bygning. Leiecontracten, der for en Deel er næsten eenslydende med den af Kiøbenhavns Kiøbmænd og Kræmmere 1636 indgangne Contract, er underskrevet af Corfitz Ulfeldt, som den, der bragte denne Sag i Rigtighed. Betalingen er, vel lige saa stor som dengang, 2000 Rdlr. aarligen, men der forbeholdes Kongen ingen Leiligheder; baade de fire Contoirer og Kornloftet, samt de senere tilkomne Bager-Boder, Alt er Jacob Madsen overladt. Selve Contracten¹ lyder saaledes:

Anno 1642 den 26de September er sluttet Contract med Jacob Madsen, Borgemester udi Christianshavn, om Børsen her for Slottet udi efterfølgende fem Aar, beregnet fra Michaelis Dag udi nærværende Aar, og det med efterskrevne Conditioner. Først skal han forskaffe Fremmede, som hid hænder at komme til Herredage og ellers til andre Forsamlinger, Boder paa forskrevne Børs for billig Betaling om Ugen. For det andet, skal han ikke maae tilstede Nogen, over eller under forskrevne Børs, at holde Ild eller Lys, uden alene Lys udi Lygte at see til Viin og andre Varer med, saa og i de tvende Hjørneboder, hvor udi hver af dennem ere tvende opmurede Skorstene forordnede, som skal bruges til at gjøre Ild udi; ikke heller skal han maae tilstede Nogen, over eller under forskrevne Børs, at maae lade lægge Krud, enten udi smaa eller store Tønder, ikke heller Salpeter, Beg og Tiære.

¹ Geheime-Archivet, Afregninger.

Af hvilken ganske Børs med dens Boder under og over, saa og de fire Contoirer og Korn-Loftet ovenpaa og de smaa Bagerboder¹, han eller hans Arvinger aarligen udi forskrevne Aaringer skal give 2000 Rdlr., hver Daler til 96 Sk. dansk beregnet, hvilken Afgift hannem eller hans Arvinger aarligen skal kortes eller afregnes udi Hans Majestæts Rentekammer, for hvis at han til Hans Majestæts Fornødenhed haver leveret, eller og herefter vorder leveret af hannem, underdanigst at kan tilkomme. Derimod skal være afskaffet al ulovlig Fremmedes Handtering, som imod Stadsretten og kongelige Forordninger kan findes at drives, være sig Liggere eller hvad Navn det have kunde. Og skal Slotsfogden her paa Kiøbenhavns Slot Indseende have, at paa denne Side Høibro, fra Kongelige Majestæts Klædekammer, og paa den ganske Slotsplads, og fra Holmens Port, ingen saadanne Handteringer lides eller tilstedes. Desligeste Øvrigheden i Christianshavn, at de flittigen Indseende haver, at ingen saadanne Liggere eller Kræmmere paa andre Steder, end forbemeldt, udstaaer. Til Vidnesbyrd min egen Haand her neden for.

Datum Kiøbenhavn ut supra.

Corfitz Ullfeldt.

¹ De her nævnte Bagerboder vare smaa Boder, som Bagerne selv opsatte til Udsalg af deres Brød. Udentvivelig vare de placerede paa Opgangene; thi det første Aar de forekomme i Regnskaberne, 1640—1641, benævnes de „Bagerboderne udenfor Børsen.“ Deres Antal sees da at have været ti, og Betalingen, de gave, 16 Mark aarligen for hver. At et Sted som Børsen, hvor saa Mange dagligen kom, maa have været meget fordeelagtigt for Bagernes Handel og derfor ogsaa fortrinnsviis søgt, er mere end rimeligt. Dette Arrangement staaer derfor vistnok i nogen Forbindelse med den Tiladelse, de 1637 søgte om og 26de Februar ogsaa erholdt, „at maatte afhænde deres „Boder udi Madtorvet, hvor de med Brød stod Fal“.

Ifølge denne Contract skulde Jacob Madsen altsaa have havt Børsen fra 29de September 1642 indtil 29de September 1647; men under 22de Januar 1647 findes der en Skrivelse¹ fra Christian den Fierde, der siger, »at Borgemester Jacob »Madsen faaer Børsen mod at give 300 Rdlr. mere i aarlig »Leie, som han da igien maa modtage hos dem, der bruge »bemeldte Børs.« Hvorledes det forholder sig hermed, om Contracten har været hævet inden de 5 Aar vare forløbne, eller det er gaet saa godt for Jacob Madsen med Udleiningen, at han selv har troet, at de forskellige Localer vel kunde betale en noget større Afgift, og derfor er bleven enig med Kongen om at give 300 Rdlr. mere, derom ere hidtil ingen Efterretninger fundne. Da der imidlertid i denne Skrivelse ikke nævnes nogen Tid eller nogen Sum, kort sagt egentlig ikke tales om noget nyt Contractsforhold, er det maaskee sandsynligt, at her blot handles om en Forhøielse af den aarlige Leie.

At Jacob Madsen i ethvert Fald ei har havt noget Tab ved at have leiet Børsen, synes der at være Grund til at formode; thi ikke længe efter, mueligen alt inden hans Leietid var udløben, findes han at være i Begreb med at købe den.

Om dette Kiøb af Børsen og dens Tilbagekomst til Staten, skulle vi endnu meddele et Par Actstykker, der just nu, til en Tid, da denne Bygning er solgt til Grosserer-Societetet, tør antages at have forhøiet Interesse ved at vise, at meeromhandlede Kiøbenhavn's Børs alt engang tidligere, i over tyve Aar, fra 1648 til 1669, har været privat Eiendom.

¹ Geheime-Archivet, Siæll. Reg.

Opførelsen af en Mængde kostbare Bygninger, en stor Deel nye Fæstningers Anlæg og ældres betydelige Forbedringer, i Forening med flere ulykkelige Krige, havde saaledes medtaget Kongens Finantser, at han oftere sees at have været forlegen, selv for mindre Summer. Saadanne uheldige Omstændigheder gjøre det meget forklarligt, at Christian den Fierde 1647, efterat han i endeel Aar havde søgt under Eet at bortleie Børsen, kunde beslutte sig til at skille sig ved denne Bygning, som han dog synes at have omfattet med en særdeles Kiærlighed. Han overgav derfor Corfitz Ulfeldt det Hverv, iblandt hans Creditorer at udsøge en Kiøber, som vilde give det meest muelige for denne Eiendom, paa den Hovedbetingelse, at den bestandigt skulde anvendes efter sin oprindelige Bestemmelse.

Det af Corfitz Ulfeldt herom affattede og paa Kongens Vegne underskrevne Document¹ lyder saaledes:

Hans Kongelige Majestæt haver naadigst befalet mig at gjøre mit Bedste, at afhænde Børsen, saavidt den udi sig selver er begreben, til nogen af de Kiøbmænd, som hos Hans Kongelige Majestæt haver at fordrø for adskillige Leverancer. Da haver jeg samme Børs til underskedelige udbudt paa de Conditioner, og Ingen fundet, som sig den kunde eller vilde paatage, ei heller saa høit som jeg den haver anslaget, uden Jacob Madsen, Borgemester paa Christianshavn, med hvilken jeg haver accorderet, paa Hans Kongelige Maje-

¹ Geheime-Archivet, Afregninger.

stæts Vegne, at han skal samme Huus, Børsen, til sig an-
 namme, nyde, bruge og beholde til Eiendom for sig og sine
 Arvinger, dog skal han det Huus til den Brug, som det nu
 bruges, nemlig til en Børs, lade bruge, og iligemaade med
 de Conditioner sælge og afhænde, om han den sælger. Han
 skal den efter denne Dag selver holde vedlige som sit eget Gods,
 og som han tænker deraf at have Gavn, og maa samme Børs
 til ingen anden Brug bruges, end til en Børs, med mindre
 Hans Kongelige Majestæt det naadigst særdeles vil tillade og
 consentere; og skal bemeldte Jacob Madsen give for samme
 Børs, som den nu forefindes, nemlig det Huus med sin Be-
 greb, 50,000 Rdlr., hvilke 50,000 Rdlr. han sig skal lade af-
 korte udi hvis Fordring, han hos Hans Kongelige Majestæt
 haver at fordrø for adskillige Leverancer, han til Hans Konge-
 lige Majestæt og Rigens Fornødenhed gjort haver. Desligeste
 hvis Leie, som af samme Børs skulle udgives fra den Tid,
 han den haver havt i Leie, maa han sig og lade afkorte udi
 hvis han for Leverancer haver at fordre, som skal hannem
 derudi godtgøres, nemlig udi hans Fordringer.

Han haver sig og paataget det store Tøihuus, samt Ar-
 kelieværkstedet og Bødkerhuset, at ville lade opbygge efter
 Contracter, som derom skal opsættes med hannem, dersom
 han efterhaanden maa paa samme Arbeide bekomme nogen
 Undsætning af Penge, eftersom man med hannem udi Con-
 tracten kunde eens vende.

Jeg haver og lovet Jacob Madsen, at hannem skal gives
 paa bemeldte Børs Hans Kongelige Majestæts eget Skiøde, og

maa han nu til førstkommende Nytaarsdag straxen til sig an-
namme samme Børs, og siden derfor selver staae og sørge,
som for sit eget Huus og Gods. Alt dette haver jeg hannem
paa Hans Kongelige Majestæts Vegne lovet og tilsagt, og skal
dette hannem ubrødeligt blive holden.

Frederiksborg den 17de December 1647.

Corfitz Ulfeldt.

Corfitz Ulfeldts Valg faldt, som dette Actstykke udviser,
paa Jacob Madsen, der for Varer og andre Udlæg havde be-
tydelige Summer tilgode hos Kongen, saa at de 50,000 Rdlr.
for Børsen af ham kunde betales med qvitterede Regninger.
Efter hosstaaende Memorial vare disse følgende:

Memorial ¹

om Børsens Huus, som Corfitz Ulfeldt, paa Kongelig Maje-
stæts Vegne, til Jacob Madsen udi Christianshavn haver over-
dragen Anno 1647 den 17de December til Eiendom for 50,000
Rdlr., og hvad derfor er kommen Hans Kongelige Majestæt
tilgode efter derom indleveret Regnskab Lit. B og hosfølgende
27 Beviser, hvorom de afgangne Velbaarne Herrer, Rigens
Raad, Jørgen Seefeldt og Niels Trolle, haver en Gang giort
Hans Kongelige Majestæt en Relation.

Nr. 1. fra 9de Jan. til 30te Aug. 1643

leveret paa Bremerholm Kabelgarn

og Tiære 3241 Rdlr. » Ort » Sk.

¹ Geheime-Archivet, Afregninger.

Nr. 2. fra 10 ^{de} Jan. 1645 til 3 ^{die} Aug.			
1650 ¹ adskillige Slags Papiir . . .	13,091 Rdlr.	3 Ort	3½ Sk.
Nr. 3. Jacob Madsens Anpart af den runde Kirkes Opbyggelse	16,446	—	» - » -
Nr. 4. fra 5 ^{te} til 23 ^{de} Marts 1645 le- veret Hans Nummesen Tømmer .	6,368	—	2 - 8 -
Nr. 5. fra 20 ^{de} til 28 ^{de} April 1645			
Do. Do.	1,431	—	1 - 8 -
Nr. 6. fra 1 ^{ste} —16 ^{de} Mai 1645 Do. Do.	624	—	2 - 10 -
Nr. 7. fra 12 ^{te} —19 ^{de} November 1645			
Do. Do.	419	—	3 - » -
Nr. 8. fra 8 ^{de} —21 ^{de} Juli 1645 Do. Do.	1,055	—	» - 20 -
Nr. 9. leveret til Slotsfogden 2 Tdr.			
Tiære	8	—	» - » -
Nr. 10. fra 20 ^{de} Septbr.—24 ^{de} Octbr.			
1645 leveret Tømmer	4,938	—	1 - 3 -
20 ^{de} October uden Ordre og Be- viis 2 Tdr. Tiære	8	—	» - » -

¹ Ved at omfatte Tiden fra 10de Jan. 1645 til 3die August 1650 viser denne Regning, at det vel 1647 er blevet bestemt, at Kiøbesummen, de 50,000 Rdlr., skulde liquideres i Jacob Madsens Tilgodehavende, men at den egentlige Afregning dog først er skeet flere Aar efter under Frederik den Tredie. Uagtet man, ved saaledes at modtage Betalingen for Børsen, erkjendte Salget, sees dog af et saakaldet „Aabent „Patent om Arrest paa Corfitz Ulfeldts Indkomst og tilstaaendes Giæld i Danmark og „Norge, dat. 18de August 1653“, at denne Handel regnedes med iblandt de egenmægtige Handlinger, der lægges Ulfeldt til Last; det hedder nemlig deri: „hvorledes „med Priisgods og Confiskationer er tilgaaet, item med Kronens Jorder, Grunde, Møl-
ler, ja Børsen selv, som Hr. Corfitz Ulfeldt har bortsolgt foruden endnu vides eller „er fremviist dertil nogen Ordre eller Tilladelse“. (Geheime-Archivet, Siæll. Reg.)

Nr. 11. fra 8 ^{de} Mai til 12 ^{te} Sept. 1646 leveret Hans Nummesen Tømmer	628 Rdlr. 2 Ort 8 Sk.
Nr. 12. fra 20 ^{de} Septbr. til 30 ^{te} Decbr. Do. Do.	238 — 1 - 8 -
Nr. 13. efter Kongens Ordre	} beløbe sig 340 — " - 19 -
Nr. 14 og 15. efter Prindsens Ordre	
Nr. 16. 26 ^{de} April 1646 leveret paa det store Bryggers Humle	1,207 — 2 - " -
Nr. 17. efter Prindsens Ordre, den 28de April 1646 for Kalk og Steen	312 — " - " -
Nr. 18. den 6 ^{te} Juni Hans Annemøl- ler, Bleking-Fyrre-Planker	80 — " - " -
Nr. 19. den 12 ^{te} Novbr., efter Steen Becks Ordre, Planker	72 — " - " -
Nr. 20. den 1 ^{ste} Octbr. Jochum Slots- foged, Muursteen	76 — " - " -
Nr. 21. fra 10 ^{de} Januar til 24 ^{de} De- cember 1647 leveret Hans Num- mesen Tømmer	1,520 — 3 - 5½ -
Nr. 22. fra 1 ^{ste} til 15 ^{de} April Hans Nummesen Tiære og Beg	460 — " - " -
Nr. 23. fra 22 ^{de} Mai til 30 ^{te} Octbr. leveret paa Bryggerset Fadholt . .	1,906 — " - " -
Nr. 24. fra 8 ^{de} Januar til 28 ^{de} De- cember 1648 leveret Hans Num- mesen Tømmer	382 — " - 18 -

Nr. 25 fra 12te Jan. til 8de Decbr. ¹ (1649) leveret Hans Nummesen Tømmer	338 Rdlr. » Ort. » Sk.
Nr. 26 den 4de Juli ² leveret udi kongl. Slots Viinkielder, Rhinskviin	1,665 - » - » -
Nr. 27 efter Frants Rantzovs Ordre den 2den Oct. 1628. Kongelig Majestæts Ordre den 1ste April 1634 til Erik Ottesen, Fordrer for en Skibspart og nogle Ankere, saa og efter Morten Mikkelsens Beviis af 20de Januar 1643 for Brændeved — i Alt	250 - » - » -
	57,109 Rdlr. » Ort. 15 Sk.

Disse her anførte Regninger vise os, at Jacob Madsen ikke alene handlede med alle Slags Varer, men at han ogsaa har paataget sig størré Bygnings-foretagender. Et saadant, Opførelsen af St. Anna rotunda, hvorfor Christian den Fierde da skyldte ham 16,446 Rdlr. for hans Part, bliver, som vi see, ved denne Handel med Børsen betalt, og et andet lignende, Gienopbygningen af Tøihuset, Arkelieværkstedet og Bødkerhuset, ham overdraget.

Om dette ikke ubetydelige Arbeide ogsaa er blevet udført ved ham, efterdi flere Forandringer indtraadte ved Kon-

¹ Aarstallet er glemt, men da Nr. 24 lyder paa Tømmer til Nummesen for 1648, er Nr. 25 vistnok Regningen for det følgende Aar 1649.

² Her er ogsaa Aarstallet udeladt, og skal maaskee ligeledes være 1649.

gens kort efter, i Begyndelsen af 1648, paafulgte Død, lader sig ikke med Bestemthed afgjøre; at han imidlertid allerede havde begyndt at tænke derpaa, bevise nogle Linier, der af ham anføres i et Regnskab for Tiden fra 9de Februar 1643 til 4de Juli 1648, nemlig:

»Anno 1647 den 17de December, da haver jeg underdanigst anlovet til Vores da allernaadigste Herre, og Konge, høisalig Ihukommelse, Christian den Fierde, at lade opbygge det afbrændte Tøihuus¹ her for Kiøbenhavns Slot, paa min egen Bekostning, og da haver høibemeldte den salig Herre naadigst ved Rigens Hofmester overdraget til mig Børsens Huus, efter hosliggende Copie af Originalen, anslaget for — 50,000 Rdlr., at jeg derpaa kunde optage Penge til Materialiers Indkiøb til samme Tøihuus Bygning, hvilket jeg og strax paa det underdanigste haver efterkommet, og samme Materialier ved større Partier indkiøbt, som endnu er tilsyne og ligger i Beredskab»².

Fra Begyndelsen af 1648 var Børsen saaledes Jacob Madsens private Eiendom. At dette Kiøb ogsaa har svaret Regning, saalænge denne driftige Mand levede, kan der vistnok heller ikke være nogen Tvivl om, men han døde meget snart efter, 1653. Enken³, der fortsatte hans Forretninger, har derimod, mueligen som en Følge af forandrede Handels-

¹ Tøihuset var afbrændt den 19de Februar 1647.

² Geheime-Archivet, Afregninger.

³ Jacob Madsens Kone var Karen Eilertsdatter; hun var født i Vordingborg 1591, og døde først 1674, den 24de November.

forhold og Tidsomstændigheder, ikke været saa heldig, hvorfor hun søgte at formaae Frederik den Tredie til igjen at afkiøbe sig denne Bygning, hvilket ogsaa endeligen skete 1669. Dog seer man, at det ligeledes da har manglet paa rede Penge; thi Kiøbesummen, der var den samme som den, hvorfor Børsen blev solgt 1647, 50,000 Rdlr., maatte Jacob Madsens Enke modtage i Jordegods, beliggende deels i Fyen, deels paa Langeland og i Jylland. Efterat Frederik den Tredie allerede den 22de April, og senere den 5te Juli, havde tilskrevet Kammer-Collegiet om at bringe denne Sag i Rigtighed, findes desangaaende følgende Skrivelse fra Kongen.

Frederik den Tredie.

Vores naadigste Villie og Befaling er, at I til Børsens anbefalede Indløsning lader udlægge det Gods, som Vi af Vores Rigens Admiral, Niels Banner, og Oberjægermester Hanou (Hahn) bekommet haver til Mageskifte, saavidt tilstrække kan, og det Øvrige at udlægge i det endnu beholdne Gods under Børlum Kloster, saa og Alrø og videre af Vores Gods, som endnu udi Jylland beholden er, indtil 1000 Tdr. Hartkorn, og derpaa fornøden Skiøde lader udfærdige, hvorefter I Eder underdanigst haver at rette.

Kiøbenhavn den 7de August 1669¹.

Denne tredie Paamindelse synes at have virket noget mere; thi allerede den næste Dag, den 8de August, frem-

¹ Geheime-Archivet, Afregninger.

sendte Cammer-Collegiet nedenstaaende Fortegnelse¹ over det Jordegods, der formeentes at kunne gives Jacob Madsens Enke i Betaling for Børsen. Skjøndt dette Document først er fra 8de August, maa Frederik den Tredie dog vistnok allerede nogen Tid før, maaskee alt fra Aarets Begyndelse, have overtaget Børsen; thi under 14de Juli findes en Ordre til Raadmand i Kiøbenhavn Hans Petersen Bladt, der tilligemed flere Interessenter den 18de Juni havde leiet Pakhusene under Børsen, om, af den Leie, han derfor skulde give, at betale Raadmand Jan Berendt i Helsingør 1,766 Rdlr. 8 Sk., for endel Metal- og Jern-Stykker, denne havde ladet opfiske i Sundet og levere til Hans Majestæt.

Ved at Frederik den Tredie altsaa, for det paa denne Fortegnelse opførte Jordegods, til et Beløb af 1,002 Tdr.

¹ Efter Kongelig Majestæts naadigste Missiver til Samtlige udi Cammer-Collegio, dat. 22de April, 5te Juli og 7de August, er allerunderdanigst opsat, extraheret og beregnet for afgangne Jacob Madsen, forðum Borgemester udi Christianshavn, hans Efterleverske og Arvinger dette efterskrevne Gods til Eiendom og Betaling for Børsens Afstaaelse 50,000 Rdlr., nemlig:

Fyen. Baag Herred. Kierum Sogn. Ebberup. Anders Jensen 15 Tdr, 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Peder Jensen 10 Tdr. 4 Skp. Medelby. Anders Nielsen 7 Tdr. 3 Skp. Assens, af nogen Jord, der bruges til Byen, 3 Tdr. 5 Skp. 2 Fdk. Dreslette Sogn og By. Mads Hansen 6 Tdr. 5 Skp. Jørgen Klausen 6 Tdr. 5 Skp. Christen Nielsen 11 Tdr. 4 Skp. Hans Rasmussen 8 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Flemløse Sogn og By. Oluf Pedersen 7 Tdr. 1 Skp. Laurids Jørgensen 7 Tdr. 1 Skp. Vedtofte Sogn og By. Peder Andersen 12 Tdr. 1 Fdk. 1 Alb. Niels Pedersen 8 Tdr. 5 Skp. Jens Olufsen 8 Tdr. 5 Skp. Gamtofte Sogn. Eggerup. Jacob Andersen 11 Tdr. 5 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Tanderup Sogn. Hiortby. Mogens Pallesen 7 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Nakke. Jørgen Christensen 14 Tdr. Emtekjær. Rasmus Nielsen 10 Tdr. 3 Fdk. 1 Alb. Laurids Bertelsen 4 Tdr. 2 Fdk. Kierte Sogn. Hierup. Oluf Jensen 13 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. Hans Jensen 17 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. Rasmus Rasmussen 8 Tdr. 7 Skp. Ørs-

Hartkorn, købte Børsen af Jacob Madsens Enke, blev denne Bygning atter Statens Eiendom; og hermed skulle disse Meddelelser saaledes endes, idet vi endnu kun som et Anhang ville tillade os at anføre tvende Actstykker, der vel ikke ere Børsen selv vedkommende, men som ikke desmindre mueligen kunne have Interesse, da de angaae den Mand, meerbemeldte Borgemester Jacob Madsen, der dog maa indrømmes at have spillet en ei ganske ubetydelig Rolle i Børsens tidligere Historie. Det første Actstykke er en Skrivelse fra ham, hvoraf vi erfare, at det ikke alene var som Handelsmand og Bygnings-Entrepreneur, at Christian den Fierde benyttede hans Tjeneste, men at Kongen endog brugte ham, i den svenske Krig 1644—45, til at udruste en lille Krigsflaade og dermed gjøre et otte Ugers Søtog. Udgifterne ved at udruste de 4

bjerg. Jens Lauridsen 12 Tdr. 3 Fdk. 2 Alb. Jørgen Hansen 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Kierte. Laurids Nielsen 6 Skp. Ørsted Sogn og By. Anders Jensen 7 Skp. Kongelig Majestæts Anpart Korn-Tiende: Kierum Sogn 34 Tdr. Sandager Sogn 19 Tdr. 2 Skp. Holevad Sogn 14 Tdr. 1 Skp. Søllested Sogn 12 Tdr. Søby Sogn 13 Tdr. 6 Skp. Vedtofte Sogn 11 Tdr. 5 Skp. Ørte Sogn 17 Tdr. 1 Skp. Ørsted Sogn 3 Tdr. Kierte Sogn 27 Tdr. Flemløse Sogn 54 Tdr. Skovby Herred. Sønderø Sogn. Veedby. Anders Hansen 10 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Jørgen Hansen 9 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Toestrup. Niels Pedersen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 $\frac{2}{3}$ Alb. Vierslev Sogn og By. Niels Andersen 11 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Vissenbjerg Sogn. Bredby. Laurids Andersen 13 Tdr. 6 Skp. Sellebjerg. Niels Jørgensen 3 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Vinding Herred. Skielderup Sogn og By. Niels Poulsen 10 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. Salling Herred. Hillerslev Sogn. Nybølle. Rasmus Jensen 1 Td. 7 Skp. Langeland. Nørre Herred. Tullebølle Sogn og By. Steffen Ibsen 5 Tdr. 2 Fdk. 2 Alb. Claus Nielsen 5 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Blegholm. Hans Hansen 11 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Bødstrup Sogn. Judeholm. Peder Rasmussen 7 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Bødstrup. Hans Christensen 3 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Fæbek. Christen Pedersen 1 Td. 2 Skp. Snøde Sogn. Tressebølle. Jesper Jørgensen 4 Tdr. Egebølle. Jacob

Skibe og holde dem i Søen, fra den 2den December 1644 til den 24de Januar 1645, beløbe sig til 4,486 Rdlr., hvilken Udgift han ikke alene af egen Formue bestred, men ogsaa »udi egen Person medfulgte», for nøiere at kunne paasee, at Kongens Villie og Begjæring paa bedste Maade blev efterkommet. Disse sine udlagte Penge ønskede Jacob Madsen sig refunderede af Regieringen, i hvilken Henseende han tilsendte Rigets Hovmester efterfølgende Angivelse, af hvad han efter sin Formening troede, i denne Anledning at have tilgode. Det andet Document er et Svar herpaa, hvori Corfitz Ulfeldt erkiender Sagens Rigtighed, men formener, at de nævnte Omkostninger, eftersom Toget ikke lykkedes, og Jacob Madsen, hvis han havde været heldig, skulde have havt Andeel i Byttet, ikke kunne godtgjøres med mere end 3000 Rdlr.

Smed 3 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Hans Lauridsen 3 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Snøle By. Hans Olsen 3 Tdr. 5 Skp. Sønder Herred. Lindelse Sogn. Illebølle. Peter Ibsen 6 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Steffen Rasmussen 2 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. Steffen Lauridsen 2 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Niels Madsen 4 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Egnemose. Jørgen Hansen 1 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Mads Skomager 2 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Rasmus Mikkelsen 4 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Humle Sogn. Kiedeby. Rasmus Klær 6 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Peder Jensen 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Helene. Hans Jensen 4 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Niels Pedersen 5 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Blegholms, Judeholms og Herregaards Skov 1 Td. 2 Skp. Nørre-Jylland. Hads-Herred. Alrø Sogn. Jørgen Jensen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Jens Andersen 5 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Anders Jørgensen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Jens Pedersen Ørting 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Rasmus Mikkelsen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Søren Jørgensen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Søren Rasmussen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Poul Pedersen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Anders S. Foulings 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Jep Sørensen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Claus Christensen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Jens Andersen Vester 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Mikkil Hansen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Oluf Nielsen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Anders Pe-

De to omtalte Skrivelser lyde saaledes:

1.

Udi Kongelige Majestæts, min allernaadigste Herres, og Rigens Tieneste, haver jeg underdanigst, efter Kongelige Majestæts mundlige og efter Hr. Rigens Hofmesters skriftlige Begiæring, mig allerunderdanigst paataget, og udi Hast, Nat og Dag, fortsat og udi Værk stillet, imod Vinteren Aar 1644 at udruste og udrede fire Krigsskibe, kaldede det første: Store St. Jacob, det andet: Springende Hiort, det tredie: Forgyldte Hiort, og det fjerde: Springende Hind, med deres tilhørende Seil, Redskab, Stykker, Krud, Kugler og anden Krigsgævær, saa og Proviant, og selv udi egen Person medfulgt, paa det at jeg underdanigst høistbemeldte Kongelige Majestæts

dersen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Jep Jensen 6 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Jens Jørgensen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Erik Poulsen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Jesper Sørensen 6 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Øster Leegs 23 Tdr. Vester Leegs 23 Tdr. Landbo-Penge 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. af alt Landet 6 Skp. 2 Fdk. Rinds Herred. Statterup. Christen Mortensen 4 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hellum Herred. Brøndum Sogn og By. Søren Christensen 7 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Søren Christensen 5 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Vensyssel. Børlum Herred. Understed Sogn. Gadeholt. Laurids Madsen 4 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Anders Nielsen 7 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Et Stykke Jord 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Søndersteens Hede. Jens Nielsen 5 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Vaar Sogn. Aggested. Peder Christensen 2 Tdr. Fureby. Niels Nielsen 2 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Thomas Jensen 4 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Christen Jensen 3 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Jens Jensen 3 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. H. Lauridsen 4 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Niels Christensen 2 Tdr. Næsbo Herred. Torup Sogn. Peder Olsen 6 Tdr. 4 Skp. Klim Sogn og By. Niels Refsgaard 1 Td. 5 Skp. 2 Fdk. Huetbo Herred. Hune Sogn. Hunetorp. Peder Christensen 1 Td. Lendum Sogn og By. Christen Sørensen 4 Skp. 3 Fdk. Sønderby. Christen Andersens Enke 3 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Christen Andersen 5 Tdr.

og Rigens Hofmesters høie Begiæring kunde efterkomme, at seile med obenbemeldte fire Krydsere udi Beltet til den om-beflydte Ø, kaldes Værøen, og der, med nogle andre af Hans Kongelige Majestæts egne, dertil forordnede, Skibe fra Middelfart Sund, skulde passe paa trende af Sverriges Krones egne Skibe, som skulle komme fra Stockholm, og vilde snige sig igiennem Beltet ad Gottenborg. Siden, efter Befaling krydset i Beltet, indtil Vinteren det hindrede at maatte søge Havn; og ere forbemeldte fire Krydsere seilede med alt deres tilbehørende Seil, Redskab, Stykker; runde og Knippe-Kugler, Krud og anden Krigsgevær, og deres Udredning af Proviant, Alt paa min egen Eventyr, foruden nogen Forsikkring til mig af Kro-

3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Nør Saltum. Anders Pedersen 7 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Jens Nielsen 5 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Kietterup. Oluf Jensen 2 Tdr. 4 Skp. Oluf Andersen 2 Tdr. 4 Skp. Poul Christensen 1 Td. 4 Skp. Oluf Jensen 1 Td. 4 Skp. Niels Andersen 2 Tdr. Farup. Kield Lauridsen 1 Td. Han Herred. Haverslev Sogn. Bonderup. Peder Jensen 3 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Peder Tommesen 5 Tdr. Christen Jensen 2 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Søren Andersen 1 Td. 5 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Torslev Sogn og By. Niels Jensen 4 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Vennebjerg Herred. Skierumgaard. Søren Nielsen 8 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Jerslev Herred. Jerslev By. Morten Christensen 3 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Niels Bertelsen 3 Tdr. 4 Skp. Salling, Mors og Thy. Nør Herred. Rybjerg Sogn. Ildbierg. Peder Nielsen 7 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Tødse Sogn. Løbiggaard. Søren Jensen 10 Tdr. Sønder-Herred. Næs. Søren Nielsen 8 Tdr. Aalgaard. Christen Svenningsen 24 Tdr. Mikkel Andersen 4 Tdr. Hassing Herred. Villerslev Sogn Gudnæs. Niels Christensen 10 Tdr. Anders Steffensen 10 Tdr. Villerslev. Christen Nielsen 9 Tdr. Hørsted. Christen Nielsen 8 Tdr. Peter Lauridsen 8 Tdr. Albiærg. Hans Jørgensen 2 Skp. 2 Alb. Refs Herred. Ødby Sogn. Jens Clementsen 6 Tdr. Summa Hartkorn 1,002 Tdr. 3 $\frac{2}{3}$ Fdk. Som er fuldeste Vederlag og over Alt 2 Tdr. 1 Skp. ungefær, om Kongelig Majestæt naadigst behager saa at godtgjøre, efterdi Godset er vidt distraheret og endeel øde.

Hafnia d. 8de August 1669.

(Geheime-Archivet, Afregninger.)

nen; og haver jeg selv afbetalt alle Capitainer og Underofficerer, og afbetalt alle underhavende Baadsfolk og Soldater, og dennem Alle ladet spise af min egen Proviant, fra den 2den December 1644 indtil den 24de Januar 1645, er een Maaned, tre Uger og fire Dage.

Hver Maaned:

1	Store St. Jacob	900	Rdlr.	er	1703	Rdlr.	2	Ort	4	Sk.	
2	Springende Hiort	770	—	er	1457	—	2	-	»	-	
3	Forgylde Hjort	450	—	er	851	—	3	-	3½	-	
4	Springende Hind	250	—	er	473	—	»	-	20½	-	
							4486 Rdlr. » Ort 4 Sk.				

Hvis Slags Krud, Fængkrud, Jernkugler og Lunter, som efter Skibe paa samme Tog er bleven forskudt og medgangen, er altsammen af mit eget, og derfor føres her Kongelige Majestæt Intet til Afkortning for noget Krud, Kugler eller Lunter.

Datum Christianshavn den 17de Februar 1645.

Jacob Madsen ¹.

2.

Dette Forskrevne forholder sig saaledes: at Borgemester Jacob Madsen, efter Begiæring til ham, har dette Tog forrettet, som her ommeldes; men efterdi det kunde ikke lykkes, at det fik nogen Effect, saa kan Jacob Madsen ikke den fulde Summa som han pretenderer tillægges, anseendes, havde det

¹ Geheime-Archivet, Afregninger.

bekommet Effect, da skulde han baade havt Anpart udi Byttet, saa og hans billige Betaling for hans derpaa giorte Omkostning. Saa skal hannem derfor nu tillægges for al den Omkostning, han paa dette Tog har giort, 3000 Rdlr., hvilke ham skal af Hans Majestæt og Kronen blive betalte, naar Gud vil, at Riget kommer udi en fredelig Tilstand, og Freden bliver stabileret. Og naar Freden næst Guds Hielp er stabileret, skal han derfor sin Betaling bekomme Aarsdagen derefter, eller og om Betalingen længere, imod Forhaabning, forhales dermed, skal hannem gives Rente af denne bemeldte Summa, Sex af Hundrede.

Kiøbenhavn den 20de September 1645.

Corfitz Ullfeldt ¹.

¹ Geheime-Archivet, Afregninger.

